

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Π.Μ.Σ. ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ & ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Μάθημα «Ειδικά Θέματα Ποινικού Δικονομικού Δικαίου»

ΕΡΓΑΣΙΑ

Της Γεωργίας Κουτάνη

με θέμα:

«Η ποινική διαπραγμάτευση στον νέο ΚΠΔ-ΜΕΡΟΣ Β'»

Επιβλέποντες καθηγητές: Αλέξανδρος Δημάκης & Αριστομένης Τζαννετής

Αθήνα

Ιανουάριος 2024

Περιεχόμενα

I. Ο σκοπός της ρύθμισης του άρθρου 303 ΚΠΔ περί ποινικής διαπραγμάτευσης.....	4
II. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ.....	8
1. Ταχύτητα της διαδικασίας – Μείωση του φόρτου εργασίας των δικαστικών αρχών	8
2. Μειωμένη ποινή (από τη σκοπιά του κατηγορουμένου)	8
III. ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ.....	9
1. Αντίθεση ως προς το άρθρο 96 παρ. 1 του Συντάγματος	10
2. Παραβίαση θεμελιωδών αρχών	11
3. Περιορισμός των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου.....	13
4. Μειωμένη ποινή (από τη σκοπιά της Πολιτείας).....	15
5. Αναβάθμιση του εισαγγελέα και προβληματισμοί ως προς την αμεροληψία των δικαστικών προσώπων στην ποινική διαπραγμάτευση.	16
6. Κίνδυνος ομολογίας αθώων	18
IV. Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ	19
V. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	21
i. 764/2022 Αρείου Πάγου (Ε' Ποινικό Τμήμα)	21
ii. 1581/2022 Αρείου Πάγου (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα).....	24
iii. 634/2022 Αρείου Πάγου (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα).....	26
iv. 93/2022 Τριμ. Εφετ. Κακ. Δυτ. Μακ.	27
v. 294/2022 Μονομελές Εφετείο Κακουργημάτων Ναυπλίου	30
vi. 996/2022 Συμβούλιο Αρείου Πάγου (Ε' Ποινικό Τμήμα)	30
VI. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΑ.....	31
i. Natsvlshvili and Togonidze κατά Γεωργιάς (απόφ. 29.04.2014)	31
ii. Mucha v. Slovakia (απόφ. 25.11.2021)	33

iii. Kadagishvili κατά Γεωργίας (απόφ. 14.08.2020).....	36
iv. Deweer κατά Βελγίου (απόφ. 27.02.1980).....	37
VII. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΕΕ	39
i. ΔΕΕ της 05.9.2019 (C-377/18) AH and Others	39
ii. ΔΕΕ της 24.9.2019 (Διάταξη) (C-467/19 PPU) Spetsializirana prokuratura	41
iii. ΔΕΕ της 28.5.2020 (C-709/18) UL and VM	42
VIII. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 303 ΚΠΔ	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ–ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	48
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	50

I. Ο σκοπός της ρύθμισης του άρθρου 303 ΚΠΔ περί ποινικής διαπραγμάτευσης

Τις τελευταίες δεκαετίες διαπιστώνεται ότι το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα ευρίσκεται σε αποτελμάτωση, που φθάνει τα όρια της αρνησιδικίας¹. Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) από την ίδρυσή του (1959) η Ελλάδα είναι σε καταδίκες για καθυστερήσεις στη δικαιοσύνη τέταρτη σε 48 χώρες, με πρώτη την Ιταλία, δεύτερη την Τουρκία, τρίτη την Ουκρανία και πέμπτη την Πολωνία. Το 57% των καταδικαστικών αποφάσεων κατά της Ελλάδος είναι για καθυστερήσεις στη Δικαιοσύνη, ήτοι από το έτος 1959-2022 έχουν εκδοθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) εννιακόσιες εξήντα εννέα (969) καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της Ελλάδας, εκ των οποίων οι πεντακόσιες σαράντα πέντε (545) αφορούν καταδίκες για καθυστερήσεις στην δικαιοσύνη². Οι αλληπάλληλες νομοθετικές τροποποιήσεις στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), ιδίως μετά την δεκαετία του 1990 είχαν ως στόχο «την επιτάχυνση της ποινικής δίκης».

Ακολουθώντας τις διεθνείς τάσεις των κατά παρέκκλιση διαδικασιών (Diversion), οι οποίες προωθούν την επιτάχυνση μέσω της απλούστευσης και της σύντμησης της ποινικής δίκης στοχεύοντας στην αποσυμφόρηση του ποινικού συστήματος, εισήχθη με τον Ν. 4620/2019 και το άρθρο 303 ΚΠΔ μία ακόμη εναλλακτική διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης, η ποινική διαπραγμάτευση, ήτοι το γνωστό plea bargaining.

Στο άρθρο 303 ΚΠΔ προκρίνεται το αγγλοσαξονικό σύστημα, κατά το οποίο η διαπραγμάτευση λαμβάνει χώρα μεταξύ συνηγόρου του κατηγορουμένου και του εισαγγελέα, ενώ περιορίστηκε το αντικείμενό της στην επιβλητέα ποινή (sentence bargaining). Έτσι εγκαταλείφθηκε η άλλη διευρυμένη μορφή του plea bargaining, αντικείμενο της οποίας είναι η παραίτηση του εισαγγελέα από την έγερση μίας ή περισσοτέρων κατηγοριών (charge bargaining), διότι ο εγχώριος εισαγγελέας δεν διαθέτει την απεριόριστη εξουσία του Αγγλοσάξονα ομολόγου του ως προς την

¹Τζαννετής Α., Η αλλαγή παραδείγματος της ελληνικής ποινικής δίκης στον νέο ΚΠΔ, Nova Criminalia No 6- Ιούνιος 2019, σελ. 3-4.

²Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία στην ιστοσελίδα του ΕΔΔΑ: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats_violation_1959_2022_eng

διαχείριση της ποινικής κατηγορίας. Η διαδικασία αυτή συνιστά επί της ουσίας συμφωνία μεταξύ του κατηγορουμένου και του εισαγγελέα με σκοπό την επιβολή χαμηλότερης -από την απειλούμενη εκ του νόμου-ποινής, ως επιβράβευση για την ομολογία ενοχής του πρώτου, κατά παρέκκλιση της τακτικής ποινικής διαδικασίας.

Ο θεσμός του plea bargaining είναι εδώ και έναν αιώνα ιδιαίτερα διαδεδομένος στα νομικά συστήματα των κρατών του common law, ενώ έχει ενσωματωθεί ήδη στην συντριπτική πλειονότητα των κρατών του civil law³ -μετά την εισαγωγή του θεσμού και στην Ελλάδα, μόνο το Αζερμπαϊτζάν και η Τουρκία δεν τον έχουν εισαγάγει στις έννομες τάξεις τους- αν και ομολογουμένως αποτελεί ακόμη και σήμερα την «αιχμή του δόρατος των κατά παρέκκλιση ποινικών διαδικασιών» σύμφωνα με τον καθηγητή Α. Τζαννετή⁴, χαρακτηριζόμενη από τους επιφυλακτικούς ως προς την ενσωμάτωσή της στο ελληνικό ποινικό δικονομικό σύστημα θεωρητικούς ως «παζάρεμα»⁵ ανάμεσα σε κατηγορούμενο και εισαγγελέα.

Παρόλα αυτά η αποτελεσματικότητα που επιφέρει στην επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας αποτελεί ακλόνητο επιχείρημα υπέρ της υιοθέτησης του θεσμού. Η αποτελεσματικότητα αυτή είναι πράγματι αδιαμφισβήτητη καθώς, όπως και στην περίπτωση της ποινικής συνδιαλλαγής αφενός ελλείπει η πλήρης δημόσια ακροαματική διαδικασία (εξέταση μαρτύρων και εγγράφων), η προβολή επιχειρημάτων και αντεπιχειρημάτων μεταξύ εισαγγελέως και διαδίκων, όπως και μεταξύ διαδίκων (κατηγορουμένου και υποστηρίζοντος την κατηγορία)⁶, αφετέρου παραλείπεται ολόκληρος ο δεύτερος βαθμός δικαιοδοσίας, δεδομένου ότι το μόνο επιτρεπτό ένδικο μέσο είναι η αναίρεση. Όπως επισημαίνει και ο καθηγητής Χ. Μυλωνόπουλος ο εν λόγω θεσμός «καθιερώθηκε κυρίως για λόγους πρακτικούς, αφού

³ Ζαρκαντζιάς Σ., Ποινική συνδιαλλαγή, ποινική διαπραγμάτευση και ποινική διαταγή στον νέο ΚΠΔ, στο επιμορφωτικό σεμινάριο της ΕΣΔΙ με θέμα "Ο νέος Ποινικός Κώδικας-Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας", διαθέσιμο: https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/zarkaziaspoin_2019.pdf.

Συναφώς βλ. αιτιολογική έκθεση του Ν 4620/2019 αρ. 303 ΣχΚΠΔ, ομοίως Ζαχαριάδης Α., Η ποινική διαπραγμάτευση κατά τον νέο ΚΠΔ: σύντομη παρουσίαση της ρύθμισης του άρθρου 303, Nova Criminalia No 7, Οκτώβριος 2019, σελ. 6 επ.

⁴ Τζαννετής Α., Η αλλαγή παραδείγματος της ελληνικής ποινικής δίκης στον νέο ΚΠΔ, Nova criminalia No 6, Ιούνιος 2019, σελ. 3 επ.

⁵ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, 4η Έκδοση, 2012 Εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 166, Ανδρουλάκης Ν., Αλλαγή παραδείγματος στην ποινική δίκη, Ποιν.Δικ. 7/2016, σελ. 545-551, ομοίως Παπαχαράλαμπος Χάρης, Επανεκτιμώντας την ποινική συνδιαλλαγή: Μια ακόμη προσέγγιση για τη συμβατότητα του θεσμού με τη φύση της ποινικής δίκης, ΠΧ 2018, σελ. 661 επ.

⁶ Μπενάκη-Ψαρούδα Α., Προβλήματα της Ποινικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα και οι νέοι Ποινικοί Κώδικες, Ποινικά Χρονικά 2020, σελ. 3επ.

επιτρέπει στις δικαστικές και εισαγγελικές αρχές να αποφύγουν επίπονες και μακράς διάρκειας δίκες. Συμφέρει όμως και τον κατηγορούμενο, αφού του επιτρέπει να μην εκτεθεί σε μια βαριά καταδίκη, ενδεχομένως βαρύτερη από εκείνη που πραγματικά αξίζει⁷». Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ο θεσμός αυτός έχει κατισχύσει ολοκληρωτικά και αρκεί να αναφερθεί ότι το 95% των καταδικαστικών αποφάσεων τη σήμερον ημέρα έχουν τερματιστεί με plea bargaining, ενώ με την εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας η ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης αυξάνεται κατά 1200%, το διοικητικό κόστος μειώνεται 12 φορές και το συνολικό κόστος της ποινικής δικαιοσύνης κατά 23%⁸.

Η ποινική διαπραγμάτευση αντιδιαστέλλεται σαφώς από τον συγγενή θεσμό της ποινικής συνδιαλλαγής, η οποία συνέχεται με περιουσιακού χαρακτήρα εγκλήματα–κακουργήματα, προϋποθέτει την αποζημιωτική ανταπόκριση του κατηγορουμένου προς τον παθόντα και η επιβολή ποινής έχει συμβολική λειτουργία. Αντίθετα, η ποινική διαπραγμάτευση καλύπτει ένα ευρύ φάσμα εγκλημάτων (κακουργημάτων και πλημμελημάτων), που η ομολογία ανταλλάσσεται με την επιβολή μειωμένης ποινής χωρίς να αποκλείεται και η αποκατάσταση της ζημίας στα εγκλήματα του άρθρου 301 ΚΠΔ, ενώ η μείωση της επιβλητέας ποινής δεν απομακρύνει την ποινική μεταχείριση του υπαιτίου από τον ποινικό της χαρακτήρα⁹.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νέου ΚΠΔ, αναφέρεται ότι «όπου έχει εισαχθεί ο θεσμός, έχει αποσυμφορήσει σημαντικά την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και αυτή ακριβώς η πρακτική χρησιμότητα επισκιάζει τις (όχι πάντοτε αδικαιολόγητες) δογματικές φύσεως ενστάσεις». Παράλληλα, επισημαίνεται το γεγονός ότι σχεδόν όλες οι συμβαλλόμενες χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν θεσμοθετήσει την ποινική διαπραγμάτευση, το οποίο αποδεικνύει ότι οι εναλλακτικές μορφές ποινικής δικαιοσύνης έχουν εισχωρήσει σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, σε τέτοιο βαθμό που «τείνουν να υποκαταστήσουν την κλασσική ποινική δίκη, η οποία λόγω της σύνθετης δομής της και της μακράς διάρκειάς της, δεν μπορεί να ικανοποιήσει την

⁷Μυλωνόπουλος Χ., Ο θεσμός της [ποινικής] διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την πρακτική λειτουργία του, Ποινικά Χρονικά 2013, σελ. 81επ.

⁸Θεοδωράκης Ν., Το Plea bargaining ως εργαλείο ταχύτητας και αποτελεσματικότητας στην Ελληνική έννομη τάξη: Προς αναζήτηση μιας εφικτής και λειτουργικής πρότασης μέσω συγκριτικής νομικής επισκόπησης, σε Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη Α΄ Τόμος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2016, σελ. 640.

⁹ Βλ. Αιτ. Έκθ. Σχ ΚΠΔ (2019), άρ. 303, επίσης Δαγκλή Ν., Η Ποινική Διαπραγμάτευση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020.

ανάγκη ταχείας και αποτελεσματικής διεκπεραίωσης της ποινικής ύλης¹⁰». Επομένως, η προσθήκη της ποινικής διαπραγμάτευσης στις εναλλακτικές διαδικασίες ποινικής δικαιοσύνης, που αποσκοπούν στην επιτάχυνση της διαδικασίας, στην μέσω αυτής αποσυμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων και τελικά στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης, ήταν αναγκαία και η επιλογή αυτή αποτελεί ίσως και την μεγαλύτερη καινοτομία του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Προκύπτει, λοιπόν, από τα ανωτέρω ότι ο κυριότερος, αν όχι ο μοναδικός¹¹ σκοπός της εν λόγω ρύθμισης, συνίσταται στην προσπάθεια επίλυσης του συστηματικού προβλήματος της βραδείας απονομής της δικαιοσύνης στη χώρα μας. Ωστόσο, κατά την άποψη της γράφουσας η φιλοδοξία του νομοθέτη με την εισαγωγή της ποινικής διαπραγμάτευσης δεν εξαντλείται μόνο σε αυτό. Ειδικότερα, πέραν του ανωτέρω σκοπού, με την εν λόγω διαδικασία επιδιώκεται και η αλλαγή της νοοτροπίας όσον αφορά τη διενέργεια της ποινικής δίκης. Ενδεικτικά αναφέρεται, η ενίσχυση του ρόλου του εισαγγελέα, ως δικαστικού λειτουργού, ο οποίος διαδραματίζει τον κυρίαρχο ρόλο στη συγκεκριμένη διαδικασία. Με βάση τις διατάξεις της ρύθμισης ο εισαγγελέας πλέον επιφορτίζεται με νέες δυνατότητες και μπορεί να διατυπώσει δικαιοδοτική κρίση, αναφορικά με το αν μια περίπτωση μπορεί να υπαχθεί στην εν λόγω διαδικασία και να διαπραγματευτεί ελεύθερα, χωρίς τυπικούς περιορισμούς, με τον κατηγορούμενο προκειμένου να συμφωνήσουν σε ένα πλαίσιο ποινής. Η συμφωνία αυτή μάλιστα είναι δεσμευτική για τον δικαστή όσον αφορά το ανώτατο όριό της.

Επιπρόσθετα, η εξεταζόμενη ρύθμιση παρέχει σημαντικό κίνητρο στον κατηγορούμενο για ένα ευρύ φάσμα εγκλημάτων, να επιλέξει αυτή αντί της τακτικής ποινικής διαδικασίας. Έτσι, αν ο κατηγορούμενος αποφάσισε να αιτηθεί την έναρξη ποινικής διαπραγμάτευσης και ως αποτέλεσμα να ομολογήσει την ενοχή του για την πράξη που του αποδίδεται, η στάση του αυτή επιβραβεύεται, με την επιβολή μιας αισθητά χαμηλότερης ποινής, συγκριτικά με αυτή που θα επιβαλλόταν στο πλαίσιο της τακτικής ποινικής διαδικασίας, ακόμη και αν του αναγνωρίζονταν οι ελαφρυντικές περιστάσεις του άρθρου 84 ΠΚ. Με βάση τη μειωμένη ποινή, αυτό που επιχειρείται να αλλάξει στη νοοτροπία του ποινικού δικαίου είναι ότι δεν κρίνεται σκόπιμη ή αναγκαία

¹⁰ Βλ. Αιτ. Έκθ. Σχ ΚΠΔ (2019), άρ. 303, σελ 91 επ.

¹¹ Ζαχαριάδης Α., Η ποινική διαπραγμάτευση κατά τον νέο ΚΠΔ: σύντομη παρουσίαση της ρύθμισης του άρθρου 303, Nova Criminalia No 7 Οκτώβριος 2019, σελ. 7.

η επιβολή αυστηρότερης ποινής στον κατηγορούμενο που αυτοβούλως επιλέγει να συνεργαστεί με το φορέα της ποινικής αξίωσης της Πολιτείας και να ομολογήσει την πράξη του.

II. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ

1. Ταχύτητα της διαδικασίας – Μείωση του φόρτου εργασίας των δικαστικών αρχών

Δικαιολογητικός λόγος για τη θέσπιση της διαδικασίας της ποινικής διαπραγμάτευσης και στη χώρα μας, όπως προαναφέρθηκε είναι η αποσυμφόρηση των δικαστηρίων σε συνδυασμό με την ταχύτητα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς αυτό που μαστίζει την τελευταία είναι η βραδύτητά της. Το πρόβλημα αυτό ήρθε να διορθώσει ο θεσμός της ποινικής διαπραγμάτευσης (plea bargaining) μέσω της ολοκλήρωσης της διαδικασίας με την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ κατηγορουμένου και εισαγγελέα σε ένα πρώιμο στάδιο με την καταδίκη του κατηγορουμένου και ταυτοχρόνως την «ικανοποίηση» του παθόντος ότι ο δράστης τιμωρήθηκε. Ο εν λόγω θεσμός προσφέρει τα μέγιστα στην εκδίκαση ιδίως υποθέσεων με σύνθετα νομικά και αποδεικτικά ζητήματα, η κατ' αντιδικία εκδίκαση των οποίων θα απαιτούσε μακρά αποδεικτική διαδικασία και επίπονο διαγνωστικό έργο¹².

2. Μειωμένη ποινή (από τη σκοπιά του κατηγορουμένου)

Από την πλευρά του κατηγορουμένου πάλι, ο τελευταίος εξασφαλίζει μια ποινή σημαντικά κατώτερη από εκείνη που θα του είχε επιβληθεί κατ' αντιδικίαν και απαλλάσσεται από την ψυχολογική (αλλά και οικονομική) επιβάρυνση που προκαλούν ο χρόνος αναμονής μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης και η αβεβαιότητα για την έκβαση της δίκης¹³. Από την άλλη, οι εισαγγελικές αρχές δίνοντας μικρότερες ποινές στους κατηγορούμενους έναντι της εκποίησης κρίσιμων δικονομικών δικαιωμάτων

¹²Τζαννετής, Η μετεξέλιξη του παραδοσιακού υπερασπιστικού προτύπου – Ο νέος ρόλος του συνηγόρου στην ποινική διαπραγμάτευση (Plea bargaining), ΠοινΧρ ΞΖ', 13 επ.

¹³Τζαννετής Α.,όπ. π. ΠοινΧρ ΞΖ', 13 επ.

των τελευταίων, εξασφαλίζουν πολύτιμο χρόνο, συμβάλλοντας στην ταχεία απονομή της δικαιοσύνης και την αποσυμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων¹⁴.

III. ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ

Η εισαγωγή του θεσμού της διαπραγμάτευσης στην ελληνική έννομη τάξη πυροδότησε αρκετές αντιδράσεις. Οι αντιρρήσεις αυτές συνοψίζονται και απεικονίζονται εναργέστερα στο περίφημο άρθρο του αείμνηστου Νικόλαου Ανδρουλάκη με τίτλο «Αλλαγή παραδείγματος στην ποινική δίκη;» που δημοσιεύτηκε στην Ποινική Δικαιοσύνη το έτος 2016, ο οποίος άλλωστε και σε προηγούμενο άρθρο του είχε χαρακτηρίσει την εισαγωγή του θεσμού του plea bargaining ως «τον ισχυρότερο ιό από όσους έχουν ποτέ μολύνει το σώμα» του ποινικού συστήματος. Ο Ανδρουλάκης εκφράζει έντονα τη δυσαρέσκειά του κάνοντας λόγο για ένα είδος «παζαρέματος της ενοχής»¹⁵. Η ποινή, λέγει, «επιβάλλεται από ένα ειδικά για αυτό το σκοπό συγκροτημένο κρατικό όργανο (το ποινικό Δικαστήριο), με την τήρηση μιας προκαθορισμένης δημόσιας διαδικασίας που λειτουργεί προστατευτικά για τον κατηγορούμενο. Ακριβώς η σοβαρότητα και η βαρύτητα της ποινικής κύρωσης, που είναι ό,τι χειρότερο μπορεί να επιφυλάξει η πολιτεία στον πολίτη της, αξιώνει την ιδιάζουσα, αυστηρή, σοβαρή και εντεύθεν συνήθως σκληρή, κατ' ανάγκη δε και χρονοβόρα ποινική διαδικασία. Χωρίς ποινική δίκη δεν υπάρχει ποινή». Μάλιστα, κεντρικό χαρακτηριστικό της ποινής είναι η έκφραση μέσα από αυτή μιας αποδοκιμασίας ανάλογης με το βαθμό ενοχής του δράστη. Με τη διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης παραμερίζονται οι συνταγματικά κατοχυρωμένες και απαραίτητες αρχές της δημοσιότητας (άρ. 93§2 Σ) και της προφορικότητας, η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας¹⁶ και η

¹⁴Καλφέλης Γ., Το plea bargaining και η ποινική συνδιαλλαγή. Ένας ιός ή μια προοπτική για το μέλλον; Τι πρέπει να αλλάξει στο άρθρο 308B ΚΠΔ; ΠοινΧρ ΞΣΤ' (2016), 321.

¹⁵Ανδρουλάκης Ν., Αλλαγή παραδείγματος στην ποινική δίκη; ΠοινΔικ 2016, 545, ομοίως Ανδρουλάκης Ν., Το Plea Bargaining κατά το νέο σχέδιο ΚΠΔ, ΠοινΧρ ΞΔ' (2014), 401.

¹⁶Τζαννετής, ό.π., ΠοινΧρ 2016, σελ. 14 επ., Αυτό είναι και το βασικό επιχείρημα με το οποίο το Ανώτατο Δικαστήριο της Αυστρίας, σε δύο αποφάσεις του, έχει κρίνει ότι ο συγκεκριμένος θεσμός αντίκειται στο αυστριακό Σύνταγμα. Αλλά και η Γερμανία, όπου έχει υιοθετηθεί ένα «ήπιο» σύστημα διαπραγματευτικής δίκης, στο πλαίσιο του οποίου ρητά προβλέπεται ότι δε τίγεται η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, αναγνωρίζεται ότι στην πραγματικότητα η λογική της «συνεννόησης» τελεί σε οξεία αντίθεση προς την αρχή αυτή και ότι η σχετική πρόβλεψη είναι «κενή περιεχομένου» και δεν αντικατοπτρίζει την πρακτική των διαπραγματεύσεων στα γερμανικά δικαστήρια., βλ. Συμεωνίδου – Καστανίδου, ό.π., ΠοινΔικ 2016.

ανάγκη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας (άρ. 93§3 Σ), ενώ η απώλεια του δικαιώματος σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας αντίκειται στο άρθρο 2 παρ. 1 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην ΕΣΔΑ (δικαίωμα για δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας)¹⁷.

1. Αντίθεση ως προς το άρθρο 96 παρ. 1 του Συντάγματος

Το πρώτο ζήτημα, λοιπόν, που τίθεται είναι εάν το άρθρο 303 ΚΠΔ αντίκειται στο άρθρο 96 παρ. 1 του Συντάγματός μας, το οποίο προβλέπει ότι «*η τιμωρία των εγκλημάτων ανήκει στα τακτικά ποινικά δικαστήρια*». Ως εκ τούτου ο εισαγγελέας δεν μπορεί και δεν νομιμοποιείται να δικαιοδοτεί. Κατά την ορθότερη άποψη, όμως, δεν τίθεται ζήτημα αντισυνταγματικότητας, καθώς ο εισαγγελέας είναι κατά το Σύνταγμα δικαστικός λειτουργός και απολαύει της ίδιας προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας με τον Δικαστή και επομένως διαθέτει κατά τεκμήριο την αξιούμενη συνταγματική θωράκιση. Άλλωστε στην ποινική μας δικονομία προβλέπονται και άλλες περιπτώσεις που ο εισαγγελέας ασκεί δικαιοδοτικό έργο, όπως τα άρθρα 43 παρ. 3 και 51 παρ. 2 ΚΠΔ, που αφορούν την αρχειοθέτηση της μήνυσης και την απόρριψη της εγκλήσεως αντιστοίχως, καθώς και τα άρθρα 45επ. ΚΠΔ περί αποχής από την ποινική δίωξη.

Επιπροσθέτως, δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε ότι το δικαστήριο καλείται να επικυρώσει το πρακτικό διαπραγμάτευσης και η επικύρωση αυτή δεν έχει απλώς χαρακτήρα «συμβολαιογραφικής φύσεως»¹⁸, αλλά ουσιαστική δικαιοδοτική ενέργεια, καθώς σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 303 ΚΠΔ: «*Το δικαστήριο σε δημόσια συνεδρίαση κηρύσσει ένοχο τον κατηγορούμενο βάσει του πρακτικού διαπραγμάτευσης και των στοιχείων της δικογραφίας και επιβάλλει σε αυτόν, εφαρμόζοντας τα κριτήρια του άρθρου 79 ΠΚ ποινή, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει την συμφωνηθείσα μεταξύ εισαγγελέα και κατηγορουμένου. Το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως, χωρίς να δεσμεύεται από το πρακτικό διαπραγμάτευσης τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 368 περ. β και γ ΚΠΔ και δικαιούται να μεταβάλλει τον νομικό χαρακτηρισμό της πράξης μόνο προς όφελος του κατηγορουμένου*».

Επομένως, όπως προκύπτει και από την οικεία αιτιολογική έκθεση¹⁹, δεν προκρίθηκε η πλήρης δέσμευση του ποινικού δικαστηρίου από την συμφωνηθείσα

¹⁷Το ΕΔΔΑ, πάντως, στην υπόθεση Natsvlishvili and Togonidze κατά Γεωργίας (29/4/2014) έκρινε πως δεν υφίσταται παραβίαση του άρ. 2§1 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

¹⁸Ν. Ανδρουλάκης, οπ. π. σελ. 547.

¹⁹ Βλ. Αιτ. Εκθ. ΣχΚΠΔ (2019), άρ. 303 ΚΠΔ.

μειωμένη ποινή, ούτως ώστε να αποφευχθεί η αντικείμενη προς το άρθρο 96 του Συντάγματος συνέπεια επιβολής ποινής de facto από τον εισαγγελέα και όχι από το ποινικό δικαστήριο, παρά την εξομοίωση του πρώτου με τους δικαστικούς λειτουργούς. Συνεπώς, η συμφωνηθείσα ποινή αποτελεί την μέγιστη δυνατή να επιβληθεί και με αυτόν τον τρόπο διαφυλάσσεται τόσο η διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου στην επιμέτρηση της ποινής, όσο και το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης.

2. Παραβίαση θεμελιωδών αρχών

Οι βασικότερες από τις θεμελιώδεις αρχές που θεωρούνται ότι παραβιάζονται με την εν λόγω εναλλακτική μορφή περάτωσης της ποινικής δίκης είναι το τεκμήριο αθωότητας, η αρχή της δημοσιότητας, η αρχή της προφορικότητας, η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας και η αρχή της ισότητας. Βεβαίως, οι αντιρρήσεις που έχουν εγερθεί κατά καιρούς κατά της υιοθέτησης του μοντέλου των ποινικών συμφωνιών σε σχέση με την αντίθεσή τους στην αρχή της ζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας δεν τυγχάνουν απροσπέλαστες. Και τούτο διότι, δεν είναι άγνωστη στο ποινικοδικονομικό μας σύστημα η κάμψη της ουσιαστικής αλήθειας και η υποχώρησή της έναντι της καλούμενης ως «δικονομικής», όπως πολύ συχνά συμβαίνει στο χώρο των δικονομικών ακυροτήτων²⁰, της αρχής in dubio pro reo, των αποδεικτικών απαγορεύσεων κ.τ.λ.²¹

Από την άλλη πλευρά έχει τονισθεί ότι η ποινική δίκη διαπνέεται και περιβάλλεται από ένα κλίμα ιδιαίτερης σοβαρότητας και αυστηρότητας που διαβρώνει ακόμη και τα κτήρια μέσα στα οποία διεκπεραιώνεται η ποινική δικαιοσύνη, με αποτέλεσμα να εμπνέουν μία ανησυχία ακόμη και έως έναν βαθμό δυσφορία στους προσερχόμενους. Έχει χαρακτηριστικά επισημανθεί ότι *«η ποινική δίκη είναι η ποινή»*. Επομένως, είναι φανερά ασυμβίβαστη η ποινική συνδιαλλαγή-διαπραγμάτευση μεταξύ κατηγορουμένου και δικαστικής αρχής, η οποία μειώνει την αυστηρότητα της διαδικασίας και το ίδιο το κύρος των δικαστικών λειτουργιών, οι οποίοι *«υποβιβάζονται σε άτομα που συνδιαλέγονται και διαπραγματεύονται με τους (πιθανούς) δράστες των εγκληματικών πράξεων»*²².

²⁰Τζαννετής, οπ. π. σελ. 14 επ.

²¹Μυλωνόπουλος, Ο θεσμός της [ποινικής] διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την πρακτική λειτουργία του, ΠΧ 2013, σελ. 81 επ.

²²Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ποινική Διαπραγμάτευση (plea bargaining), ΠοινΔικ 2016, σελ. 641 επ.

Πιο συγκεκριμένα, με την καταδικαστική απόφαση ελλείπει αποδεικτικής διαδικασίας θεωρείται ότι παραβιάζεται το κατοχυρωμένο στο άρθρο 6 § 2 ΕΣΔΑ τεκμήριο αθωότητας. Για την άρση της εν λόγω παραβίασης απαιτήθηκε στο συντασσόμενο πρακτικό διαπραγμάτευσης η ύπαρξη ομολογίας με τη σκέψη ότι, όπου ισχύει εξεταστικό σύστημα, για την καταδίκη του κατηγορουμένου απαιτείται η νόμιμη απόδειξη της ενοχής του, η οποία λόγω του ακρωτηριασμού της αποδεικτικής διαδικασίας μόνο στην ομολογία μπορεί να στηριχθεί.

Ακόμη, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, όταν η «ποινική διαδικασία» διεξάγεται «εν κρυπτώ» αντιβαίνει στο άρθρο 93 § 2 Σ για τις δημόσιες συνεδριάσεις των δικαστηρίων (αρχή της δημοσιότητας), παραβίαση που φαίνεται να μετριάζεται με τη δημόσια απαγγελία της καταδικαστικής απόφασης. Επιπροσθέτως, η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας και το διαγνωστικό καθήκον του ποινικού δικαστή, ως απόρροια του εξεταστικού συστήματος, φαίνονται να μη συμβαδίζουν με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης αφού η καταδίκη θεμελιώνεται στην ομολογία του κατηγορουμένου χωρίς να ελέγχεται το κατά πόσο αυτή είναι αξιόπιστη. Εάν, όμως, δεχτούμε ότι η συμπεφωνημένη ομολογία θεμελιώνει την καταδίκη, μόνο εφόσον έχει ελεγχθεί η αξιοπιστία της, τότε απλώς διευκολύνεται χωρίς όμως να παρακάμπτεται ο σχηματισμός της δικανικής πεποίθησης περί της ενοχής και ως εκ τούτου η εναλλακτική διαδικασία του plea bargaining συνεργάζεται απρόσκοπτα και αρμονικά με την αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας²³.

Όσον αφορά την αρχή της ηθικής απόδειξης, όπως αυτή προβλέπεται στα άρθρα 177-179 ΚΠΔ, η ενσωμάτωση του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης ουδόλως οδηγεί αναπόδραστα στη θέσπιση νομικού κανόνα απόδειξης, βάσει του οποίου η συμφωνία μεταξύ εισαγγελέα και κατηγορουμένου δεσμεύει απόλυτα το ποινικό δικαστήριο. Ασφαλώς, για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του θεσμού το ποινικό δικαστήριο δεν δύναται να απορρίψει τη συμφωνία μεταξύ κατηγορουμένου και εισαγγελέα και να επιβάλλει στη συνέχεια ποινή που υπερβαίνει το ανώτατο όριο που επιφυλάσσεται για την προσφορά του εισαγγελέα απομειώνοντας έτσι το κίνητρο επιβολής μειωμένης ποινής για τον κατηγορούμενο. Ορθότερο αποτελεί να παρέχεται στο Δικαστήριο η δυνατότητα να απορρίψει τη συμφωνία και

²³Τζαννετής, Το Plea Bargaining και η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας–Συνηγορία υπέρ το νέου θεσμού, ΠοινΧρ ΞΣΤ' (2016), σελ. 14.

είτε να αθώσει τον κατηγορούμενο, είτε να επιβάλλει ποινή μικρότερη από τη συμφωνηθείσα.

Ακόμα, ο θεσμός της ποινικής διαπραγμάτευσης αντιβαίνει στην αρχή της ισότητας που κατοχυρώνεται στο άρ. 4 του Συντάγματος, καθώς η τιμωρία του δράστη που έχει προβεί σε ποινική διαπραγμάτευση θα είναι αδικαιολογήτως ηπιότερη από εκείνη που θα υποστεί ο δράστης ίδιας βαρύτητας εγκλημάτων που δεν έχει επιδιώξει συμφωνία με την εισαγγελία²⁴. Υποστηρίζεται, επίσης, ότι η αρχή αυτή παραβιάζεται κατάφωρα, ειδικώς επί οικονομικών εγκλημάτων, αφού οι εύποροι κατηγορούμενοι έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να επιτυγχάνουν τέτοιου είδους συμφωνίες, ενώ οι άποροι έχουν σε μικρότερο βαθμό την ευχέρεια αυτή²⁵. Παραβίαση της αρχής της ισότητας, όμως, εμφανίζεται και κατά το ότι ελλοχεύει ο κίνδυνος όμοιες καταστάσεις να κρίνονται ανόμοια βάσει συγκυριακών παραγόντων που ουδεμία σχέση έχουν με την επιμέτρηση της ποινής, όπως η φυλετική καταγωγή του κατηγορουμένου, η κοινωνικοοικονομική του θέση, οι διαπραγματευτικές ικανότητες του συνηγόρου του και η σχέση του με την εισαγγελία, οι απόψεις του εκάστοτε δικαστή για τη διαπραγμάτευση κοκ.²⁶.

3. Περιορισμός των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου

Ένα από τα βασικότερα μειονεκτήματα του θεσμού είναι η περιστολή θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, όπως αυτά ορίζονται στα άρθρα 96επ. ΚΠΔ και ειδικότερα το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης, όπως αυτά κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ²⁷.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ²⁸ το εν λόγω δικαίωμα, παρά την έλλειψη ρητής αναφοράς στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, αποτελεί γενικώς αναγνωρισμένο διεθνή κανόνα, ο οποίος βρίσκεται στην «καρδιά» της έννοιας της δίκαιης δίκης και αποσκοπεί στην προστασία του ανθρώπου από καταχρηστικές ενέργειες εξαναγκασμού εκ μέρους των αρχών, με σκοπό την απόσπαση της ομολογίας του. Η προσβολή του

²⁴ Ανδρουλάκης Ν., Αλλαγή παραδείγματος στην ποινική δίκη: ΠοινΔικ 2016, 545.

²⁵ Μυλωνόπουλος Χ., ό.π., Ανδρουλάκης Ν., ό.π., Δημητράτος Ν., Περί του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης (συνδιαλλαγής) στο ημέτερο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, ΠοινΧρ 2016, σελ. 751.

²⁶ Στυλιανίδου Άννα-Χριστίνα, Plea Bargaining (ποινική διαπραγμάτευση) – Το μέλλον ή η καταστροφή της ποινικής δίκης;, ηλεκτρονικό περιοδικό Crime Times.

²⁷ Μυλωνόπουλος Χ., ό.π.

²⁸ Βλ. μεταξύ άλλων τις κομβικές αποφάσεις του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 1996, Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου 8/2/1996 και Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου 17/12/1996.

δικαιώματος λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις που η κατηγορούσα αρχή χρησιμοποιεί αποδεικτικά στοιχεία που αποκτήθηκαν μέσω εξαναγκασμού ή πίεσης, παρά την αντίθετη βούληση του κατηγορουμένου για την θεμελίωση της κατηγορίας, «ιδίως στην περίπτωση υπόπτου ο οποίος, απειλούμενος ότι θα του επιβληθούν ποινές εάν δεν καταθέσει, είτε καταθέτει είτε τιμωρείται επειδή αρνείται να το πράξει»²⁹.

Εν προκειμένω έχει επισημανθεί από μερίδα της θεωρίας³⁰ ότι η υποχρέωση του κατηγορουμένου να ομολογήσει την ενοχή του προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς η διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης παραβιάζει την αρχή μη αυτοενοχοποίησης, όπως αυτή αναγνωρίζεται πέρα από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ κατά την νομολογία του ΕΔΔΑ, και στο αυξημένης τυπικής ισχύος άρθρο 14 παράγραφος 3 στ. ζ' ΔΣΑΠΔ, σύμφωνα με το οποίο κανείς δεν εξαναγκάζεται να καταθέσει εναντίον του εαυτού του ή να ομολογήσει την ενοχή του.

Ο κατηγορούμενος με την ομολογία της ενοχής του παραιτείται του δικαιώματός του περί μη αυτοενοχοποίησης, το οποίο πλήττεται μέσω του άμεσου ή έμμεσου εξαναγκασμού προς επίτευξη συμφωνίας. Το κύρος μιας ομολογίας που λήφθηκε μετά από πίεση των κρατικών αρχών είναι μειωμένο. Στις χώρες του civil law η ομολογία ως ένα από τα πλείονα αποδεικτικά μέσα (άρ. 178 ΚΠΔ) δεν δεσμεύει ούτε απαλλάσσει το ποινικό δικαστήριο από την υποχρέωση να εξετάσει το σύνολο των λοιπών αποδεικτικών και να αθώσει ακόμη τον κατηγορούμενο, αν αμφιβάλλει ως προς την αξιοπιστία της ομολογίας³¹. Ενόψει αυτού σε συστήματα που διέπονται από την εξεταστική αρχή η ομολογία δεν θα πρέπει να παρακάμπτει πλήρως, αλλά απλώς να απλοποιεί και να συντομεύει την αποδεικτική διαδικασία ειδάλλως επέρχεται παραβίαση της αρχής της ενοχής και της άρρηκτα με αυτή συνδεδεμένης υποχρέωσης σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αν τυχόν γίνει δεκτή μία τέτοια ομολογία από το δικαστήριο.

Η απλή επικύρωση ενός πρακτικού διαπραγμάτευσης δε συνεπάγεται και την απαιτούμενη από την ΕΣΔΑ νόμιμη απόδειξη της ενοχής. Το άτομο πρέπει να

²⁹ Απόφαση ΕΔΔΑ 13/9/2016, Ibrahim κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου παρ. 267.

³⁰ Ανδρουλάκης Ν. Το Plea Bargaining κατά το νέο Σχέδιο Κ.Π.Δ. ό.π., Δημητράτος Ν., Περί του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης (συνδιαλλαγής) στο ημέτερο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης ό.π., Παπαχαραλάμπους Χ., Επανεκτιμώντας την ποινική συνδιαλλαγή: Μια ακόμη προσέγγιση για τη συμβατότητα του θεσμού με τη φύση της ποινικής δίκης ο.π., Κώτσογλου Κ. Αρχές μιας δομικής θεώρησης των διαπραγματεύσεων στην ποινική δίκη ό.π.

³¹ Τζαννετής Α., Το Plea bargaining και η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας -Συνηγορία υπέρ του νέου θεσμού, Ποιν. Χρον. 2016, σελ. 14 επ.

τιμωρείται για το άδικο που αποδεδειγμένα έθεσε και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης δε μπορεί να στηρίξει την τιμωρία του σε μόνη την ομολογία του, η οποία είναι αμφίβολης προέλευσης και συμβατότητας προς την αλήθεια. Τέλος, η αρχή της δίκαιης δίκης (άρ. 6§1 ΕΣΔΑ) θεωρείται ότι παραβιάζεται λόγω της πίεσης που υφίσταται ο κατηγορούμενος προκειμένου να δεχθεί τη συμφωνία ώστε να μην προκαλέσει τη δυσaréσκεια του δικαστηρίου που θα τον δικάσει στη συνέχεια³².

Θα αποτελούσε, όμως, παράλειψη να μην επισημάνουμε την πειστική αντίκρουση των ως άνω αντιρρήσεων από τον καθηγητή Τζαννετή Α. ιδίως αναφορικά με την αρχή της ζήτησης της αλήθειας και της διάκρισης της τελευταίας σε ουσιαστική και τυπική – δικονομική. Πράγματι, δεν είναι άγνωστη στο ποινικοδικονομικό μας σύστημα η κάμψη της ουσιαστικής αλήθειας και η υποχώρησή της έναντι της δικονομικής, όπως πολύ συχνά συμβαίνει στο χώρο των δικονομικών ακυροτήτων. Επομένως, εύστοχα έχει επισημανθεί ότι η ουσιαστική αλήθεια υποχωρεί ενίοτε έναντι της δικονομικής (ακυρότητες, δικαιώματα του κατηγορουμένου κ.λπ.) και ενίοτε έναντι της συναινετικής, η οποία εγκολπώνεται δια μέσου της εφαρμογής του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης³³.

4. Μειωμένη ποινή (από τη σκοπιά της Πολιτείας)

Πρόβλημα δημιουργεί, επίσης, το γεγονός ότι μέσω της διαδικασίας της ποινικής διαπραγμάτευσης, δράστες που είναι πράγματι ένοχοι επιλέγουν να τελειώσει η υπόθεσή τους με τον τρόπο αυτό ώστε να τύχουν ευμενέστερης μεταχείρισης και να τους επιβληθεί μικρότερη ποινή σε σχέση με αυτή που πιθανόν θα τους επιβαλλόταν εάν η υπόθεση είχε προχωρήσει με τη συνήθη τακτική ποινική διαδικασία. Όπως χαρακτηριστικώς αναφέρεται στον κλάδο των διαπραγματεύσεων, στη συγκεκριμένη περίπτωση υιοθετείται μια win-win situation μεταξύ κατηγορουμένου και του εισαγγελέα, η οποία, όμως, δεν ικανοποιεί συχνά τον παθόντα από το έγκλημα, ήτοι

³²Μυλωνόπουλος Χ., ό.π., Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση *People v. Derrick Smith*, στην οποία ο δικαστής είχε διευκρινίσει ρητά και εκβιαστικά στον κατηγορούμενο, ότι εάν δε δεχόταν τη χαμηλή ποινή από τρεις έως έξι μήνες που του προσέφερε, τότε θα του επέβαλλε τη μέγιστη ποινή που προέβλεπε ο νόμος, αν καταδικαζόταν ύστερα από την ενεργοποίηση της τακτικής ποινικής διαδικασίας. Η ανωτέρω υπόθεση *Smith* κατέστη διαβόητη στην αμερικανική νομική ιστορία, γιατί ο κατηγορούμενος αρνήθηκε τον παραπάνω δικονομικό εκβιασμό και επειδή πίστευε στην αθωότητά του έπεσε από το παράθυρο της δικαστικής αίθουσας και αυτοκτόνησε, Καλφάκης Γ., *To Plea bargaining και η ποινική συνδιαλλαγή. Ένας ιός ή μια προοπτική για το μέλλον; Τι πρέπει να αλλάξει στο άρθρο 308B του ΚΠΔ;*, ΠοινΧρ 2016, σελ. 321.

³³Τζαννετής Α., *To Plea bargaining και η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας -Συνηγορία υπέρ του νέου θεσμού*, Ποιν. Χρον. 2016, σελ. 14 επ.

τον υποστηρίζοντα την κατηγορία και το κοινό περί δικαίου αίσθημα, σύμφωνα με το οποίο ο κατηγορούμενος πρέπει να τιμωρηθεί βαρύτερα. Γιατί, λέγουν, η κοινωνική ειρήνη, η οποία αποτελεί βασικό στόχο της δικαιοσύνης, δεν αποκαθίσταται μόνο με την ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, αλλά και με την επιβολή της αρμόζουσας στο συγκεκριμένο δράστη ποινής. Όταν, μετά την ολοκλήρωση μιας ποινικής διαδικασίας, διαχέεται η εντύπωση ότι ο δράστης δεν τιμωρήθηκε όπως του άξιζε με βάση τη βαρύτητα της πράξης για την οποία κατηγορήθηκε και την ενοχή του γι' αυτή, η κοινωνική ειρήνη ουδόλως διασφαλίζεται. Αντιθέτως, μάλιστα, η ατιμωρησία ενόχων ή η επιβολή δυσανάλογα μικρών ποινών δημιουργεί αμφισβητήσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ποινικού συστήματος³⁴.

5. Αναβάθμιση του εισαγγελέα και προβληματισμοί ως προς την αμεροληψία των δικαστικών προσώπων στην ποινική διαπραγμάτευση.

Στην περίπτωση της ποινικής διαπραγμάτευσης το κράτος προσέρχεται μέσω του εισαγγελέα με εξουσία κλεισίματος της υπόθεσης, παραβιάζοντας με αυτόν τον τρόπο τη διάκριση των εξουσιών, ιδίως αν σκεφτεί κανείς ότι ο εισαγγελέας θα επιβάλει ποινή (αξιολογώντας ελαφρυντικές ή επιβαρυντικές περιστάσεις), θα διατάσσει άμεση εκτέλεση ανασταλείσας ποινής στην ίδια περίπτωση ή επί μη συμμόρφωση του κατηγορουμένου με τεθέντες όρους της συμφωνίας, επί δε πλειόνων συγκατηγορουμένων ή πράξεων θα χωρίζει συναφείς υποθέσεις ανάλογα με την έκταση της συμφωνίας, που μπορεί να φτάσει μέχρι και το χωρισμό μερών της ίδιας πράξης κ.λπ.³⁵ Η διαπραγμάτευση έχει ως αποτέλεσμα να μετακυλιέται η ουσιαστική απόφαση από το δικαστήριο στον εισαγγελέα, ο οποίος έτσι εξοπλίζεται με υπερβολικές εξουσίες, τις οποίες δεν του παρέχει απευθείας το Σύνταγμα³⁶.

Μολονότι το άρθρο 303 ΚΠΔ διασφαλίζει ότι στην περίπτωση αποτυχίας της διαδικασίας ποινικής διαπραγμάτευσης τα έγγραφα καταστρέφονται ώστε να μην αποτελούν στοιχεία της κρινόμενης δικογραφίας, σιωπά ως προς τη δυνατότητα συμμετοχής του εισαγγελέα στην περαιτέρω πορεία της ποινικής υπόθεσης³⁷. Μέσω

³⁴Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε., ό.π.

³⁵Παπαχαράλαμπος Χ., Επανεκτιμώντας την ποινική συνδιαλλαγή: Μια ακόμη προσέγγιση για τη συμβατότητα του θεσμού με τη φύση της ποινικής δίκης, ΠοινΧρ 2018, σελ. 661.

³⁶Για τις αντιρρήσεις στα επιχειρήματα αυτά βλ. Μητρουλιάς Δ., Ο θεσμός του “plea bargaining” στην ποινική δίκη, ΠοινΔικ 12/2013, σελ. 1131.

³⁷Ζαχαρίας Κ, Η αμεροληψία των δικαστικών προσώπων στην Ποινική Διαπραγμάτευση, ΠοινΔικ 6/2023, σελ. 696-707.

αυτής της ρύθμισης αναγνωρίζεται η δυνατότητα πρόκλησης υπονοιών αμεροληψίας σε περίπτωση παραμονής των σχετικών εγγράφων εντός της δικογραφίας εντούτοις ουδόλως προβλέπεται ο αποκλεισμός του εισαγγελέα που συμμετείχε στην αποτυχημένη ποινική διαπραγμάτευση από την περαιτέρω πορεία της οικείας ποινικής υπόθεσης, ιδίως δε στην περίπτωση που η ποινική διαπραγμάτευση συντελέστηκε κατά το στάδιο του ακροατηρίου πριν από την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας.

Ο προβληματισμός που γεννάται εντοπίζεται στο εάν είναι αντικειμενικά δυνατόν να παραμείνει ανεξάρτητος και αμερόληπτος, όπως επιτάσσει το άρθρο 87 του Συντάγματος, το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, το άρθρο 14 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένας εισαγγελικός λειτουργός, στον οποίο σε προηγούμενο δικονομικό στάδιο ο κατηγορούμενος ήταν έτοιμος να ομολογήσει την ενοχή του, επιδιώκοντας την επιβολή μειωμένης ποινής³⁸. Υπό τις σκέψεις αυτές θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι ο εισαγγελικός λειτουργός που χειρίζεται μία υπόθεση ποινικής διαπραγμάτευσης, έχει διαμορφώσει ήδη άποψη για την ενοχή του κατηγορουμένου και θα έπρεπε να αποκλείεται από την περαιτέρω πορεία της διαδικασίας.

Αλλά και η παρεμβολή του δικαστή έχει και άλλες παρενέργειες, πέραν της μετατροπής του από ουδέτερο κριτή σε μέρος του «παζαριού»: η αποτυχία της διαπραγμάτευσης του στερεί το τεκμήριο απροσωποληψίας, με συνέπεια να ακολουθήσουν αιτήσεις εξαιρέσης ή προτάσεις αυτοαποκλεισμού του³⁹. Ζήτημα δημιουργείται και ως προς την αμεροληψία του δικάζοντος δικαστηρίου μετά την αποτυχία διαπραγμάτευσης που γίνεται ενώπιον του ακροατηρίου, μεταξύ κατηγορουμένου (ή συνηγόρου υπεράσπισης) και εισαγγελέα της έδρας, καθότι είναι απόλυτα λογικό οι δικαστές να θεωρήσουν ότι ο κατηγορούμενος που κίνησε τη διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης και ήταν σχεδόν έτοιμος να αποδεχθεί την ενοχή του, ομολογώντας την πράξη που του αποδίδεται, μάλλον δεν μπορεί να είναι

³⁸ Αντίστοιχο προβληματισμό εντοπίζει και ο Ν. Δαγκλής, Η Ποινική Διαπραγμάτευση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, 2020, σελ. 178.

³⁹ Ανδρουλάκης Ν., Το Plea Bargaining κατά το νέο Σχέδιο Κ.Π.Δ., ΠοινΧρ. ΞΔ (2014), σελ. 403, σημ. 13.

αθώος, καθώς κάποιος αθώος δεν θα έμπαινε εξ αρχής στη διαδικασία ποινικής διαπραγμάτευσης⁴⁰.

6. Κίνδυνος ομολογίας αθώων

Ένα ακόμα επιχείρημα κατά του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης αποτελεί και ο κίνδυνος της ομολογίας αθώων δραστών εξαιτίας του δέλεαρ της μειωμένης ποινής. Κατηγορούμενοι οι οποίοι δυσκολεύονται να αποδείξουν την αθωότητά τους (π.χ. δε διαθέτουν άλλοθι) προτιμούν να δηλώσουν ένοχοι και να τους επιβληθεί μειωμένη ποινή παρά να μπλεχτούν σε μια μακροχρόνια διαδικασία που θα τους επιβαρύνει οικονομικά και ψυχολογικά και που η έκβαση της οποίας είναι αβέβαιη⁴¹. Με τον τρόπο αυτό παρεισάγεται στην ποινική δίκη μια ανατροπή του βάρους απόδειξης, αφού το δικαστήριο παραιτείται από την προσπάθεια απόδειξης της ενοχής, ενώ από την άλλη πλευρά ρίχνει το βάρος της αναζήτησης αποδείξεων αθωότητας στον κατηγορούμενο, ο οποίος, αν δεν μπορεί να τις εξασφαλίσει, πιέζεται ουσιαστικά να ομολογήσει την ενοχή του⁴². Πολλοί, μάλιστα, αθώοι κατηγορούμενοι προχωρούν σε διαπραγμάτευση επειδή φοβούνται, εκτός των άλλων (δηλ. της ενδεχόμενης άδικης καταδίκης, που θα αντιστοιχούσε στη βαρύτητα της υποτιθέμενης πράξης τους) και τη λεγόμενη trial penalty, δηλαδή την επιβολή μεγαλύτερης ποινής, επειδή απέρριψαν την πρόταση (το λεγόμενο τίμημα της αθωότητας)⁴³. Φυσικά, αυτό δυσκόλως μπορεί να προκύψει στη δική μας έννομη τάξη, καθώς η διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης στη χώρα μας εκκινεί, όπως είδαμε, με πρωτοβουλία του κατηγορουμένου.

⁴⁰Βλ. Α. Ζαχαριάδης σε Λ. Μαργαρίτη, ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, Πρώτος Τόμος, σελ. 1706 επ.

⁴¹Τζαννετής Α., Η μετεξέλιξη του παραδοσιακού υπερασπιστικού προτύπου – Ο νέος ρόλος του συνηγόρου στην ποινική διαπραγμάτευση (Plea bargaining), ΠοινΧρ ΕΖ', 13 επ.

⁴²Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε., Η ποινική διαπραγμάτευση (plea bargaining), ΠοινΔικ 2016, 641, βλ. και Ν. Ανδρουλάκη, ό.π., ΠοινΔικ 2016, 548, που υποστηρίζει ότι με τον τρόπο αυτό παραβιάζεται η κατά το άρθρο 14§3 ζ' του Διεθνούς Συμφώνου του ΟΗΕ για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Ν. 2462/1997) απαγόρευση εξαναγκασμού σε αυτοενοχοποίηση. Το ίδιο και Κώτσογλου Κ., Αρχές μιας δομικής θεώρησης των διαπραγματεύσεων στην ποινική δίκη (Ψυχολογική βία – Ομολογία – Απόδειξη), ΠοινΧρ ΕΖ', 722 όπου δέχεται ότι δημιουργείται μια καινοφανής ανωμαλία στο πλαίσιο του ηπειρωτικού συστήματος, της ανακριτικής αρχής και του διαγνωστικού καθήκοντος του δικαστή.

⁴³Μυλωνόπουλος Χ., Ο θεσμός της (ποινικής) διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την πρακτική λειτουργία του, ΠοινΧρ ΕΓ' (2013), 81 επ.

IV. Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

Οι συνέπειες της αφομοίωσης των ποινικών διαπραγματεύσεων δεν εξαντλούνται παρ' όλα αυτά στη συμβατότητά τους ή μη με θεμελιώδεις δικονομικές αρχές, δικαιώματα του κατηγορουμένου ή στο έργο των δικαστικών αρχών. Είναι προφανές ότι στο πλαίσιο της μεταλλαγής της ποινικής δίκης με την εισαγωγή του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης και της συναφούς υποχώρησης του δικαικού προτύπου έναντι του προτύπου της αποτελεσματικής δικαιοσύνης, πρέπει να επανεξεταστεί και να επαναοριοθετηθεί ο ρόλος του συνηγόρου υπεράσπισης. Ο διαπραγματευτής συνήγορος *«μεταθέτει το πεδίο δράσης του από τα ποινικά ακροατήρια στα γραφεία των δικαστών και μετατρέπεται από αντίπαλος σε συνομιλητή του δικαστηρίου και σε αρωγό της κοινής προσπάθειας να εξευρεθεί μια αμοιβαίως αποδεκτή τελική έκβαση της ποινικής δίκης»*⁴⁴.

Ενώ, εκ πρώτης όψεως θα μπορούσε να συναχθεί το εσφαλμένο συμπέρασμα ότι στο πλαίσιο της ποινικής διαπραγμάτευσης αμβλύνονται οι ανάγκες επιστημονικής κατάρτισης και επαγρύπνησης, μια προσεκτικότερη ματιά δεν αφήνει καμία αμφιβολία για την εύλογη συναγωγή του ακριβώς αντίθετου συμπεράσματος. Ο συνήγορος υπεράσπισης, έχοντας στην φαρέτρα του και τη δυνατότητα της ποινικής διαπραγμάτευσης, οφείλει να είναι περισσότερο επιμελής, ενημερωμένος, καταρτισμένος και οξυδερκής. Λαμβανομένου υπόψιν ότι ο κατηγορούμενος που εισέρχεται σε μία διαπραγμάτευση σε περίπτωση που επιτύχει συμφωνία θα παραιτηθεί από σειρά κεκτημένων υπερασπιστικών-ατομικών του δικαιωμάτων, ήτοι από το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη, αλλά και από την πρόσβαση σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, αναδεικνύεται η κρισιμότητα του συμβουλευτικού ρόλου του συνηγόρου του, ο οποίος θα τον βοηθήσει να λάβει ενσυνείδητα την απόφαση περί συμμετοχής του στη διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης ή όχι⁴⁵.

Επομένως, ο συνήγορος απαιτείται να μελετήσει πιο επισταμένως το σύνολο των στοιχείων της δικογραφίας και μάλιστα αμφιπλεύρως, τόσο από τη σκοπιά της παραδοσιακής ποινικής δίκης με πλήρη τήρηση δικαιωμάτων, δικονομικών τύπων και

⁴⁴Τζαννετής, Η μετεξέλιξη του παραδοσιακού υπερασπιστικού προτύπου – Ο νέος ρόλος του συνηγόρου στην ποινική διαπραγμάτευση (Plea bargaining), ΠΧ 2017, σελ. 14.

⁴⁵Τζαννετής, οπ. π. σελ. 17 επ, όπου και παράθεση των σχετικών διατάξεων του Κώδικα Δεοντολογίας του Ομοσπονδιακού Γερμανικού Δικηγορικού Συλλόγου (Bundesrechtsanwaltskammer) και του Αμερικανικού Δικηγορικού Συλλόγου (American Bar Association).

εγγυήσεων, όσο και από αυτήν του άμεσου τερματισμού μέσω υπογραφής πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης. Έχοντας σταθμίσει όλα τα ενδεχόμενα και όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εκάστης επιλογής, κάτι που προϋποθέτει εδραία γνώση αφενός της ποινικής δικονομίας, αφετέρου των αρχών και της στοχοθεσίας των δικονομικών διαπραγματεύσεων, τότε μόνο θα είναι σε θέση να συμβουλευτεί με υπευθυνότητα τον εντολέα του για την προτιμητέα και βέλτιστη υπερασπιστική οδό.

Εν συνεχεία, οφείλει να ενημερώσει λεπτομερώς τον εντολέα του για όλες τις ενδεχόμενες υπερασπιστικές τακτικές και σε περίπτωση που επιθυμεί την επιλογή της ποινικής διαπραγμάτευσης να του επισημάνει όλες τις δικονομικές θυσίες που αυτή συνεπάγεται, δηλαδή κυρίως την παραίτηση από πληθώρα δικαιωμάτων του, τον ανύπαρκτο σχεδόν χρόνο περίσκεψης και υπαναχώρησης και τον εξ αρχής ανέκκλητο χαρακτήρα της εκδοθησομένης απόφασης.

Γενικότερα, η δράση του συνηγόρου υπεράσπισης στα πλαίσια του plea bargaining κινείται ανάμεσα σε δύο πόλους, με τρόπο ώστε η τήρηση του προσήκοντος κάθε φορά μέτρου να αναδεικνύεται σε πρόκληση: η στάση του δεν θα πρέπει να διέπεται από ένα αδιάλλακτο, άκαμπτο πνεύμα, προσηλωμένο αποκλειστικώς στις προδιαγραφές του κλασικού τύπου της κατ' αντιδικίαν διεξαγωγής της δίκης, ούτε, όμως, και να εμφανίζεται υπέρμετρα υποχωρητική, βλάπτοντας αδικαιολόγητα τον κατηγορούμενο. Διότι, στη μεν πρώτη περίπτωση, εξαλείφεται το γόνιμο έδαφος της συναινετικής διαδικασίας και ελλοχεύει ο κίνδυνος να θεωρηθεί αναξιόπιστος συνομιλητής από τις δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, στη δε δεύτερη κινδυνεύει να υποστεί μια καταστροφική μετάλλαξη: να παύσει πλέον να αποτελεί εγγυητή του σεβασμού των ατομικών ελευθεριών από τα δικαστικά όργανα και να μετατραπεί σε *πειθήνιο συνοδοιπόρο της κρατικής εξουσίας*⁴⁶, όπως τον οραματίζονταν τα ανελεύθερα καθεστώτα του ολοκληρωτισμού⁴⁷.

Συνεπώς, οι συνήγοροι υπεράσπισης στην ελληνική δικαστηριακή πρακτική καλούνται να ενστερνιστούν το νέο πρότυπο περί αποτελεσματικής δικαιοσύνης και να μεταχειριστούν επωφελώς για τους εντολείς τους και για τη δικαιοσύνη τον νέο θεσμό της ποινικής διαπραγμάτευσης του άρθρου 303 ΚΠΔ, τηρώντας, όμως, πάντα το προσήκον μέτρο και αποφεύγοντας ενδεχόμενη κατάχρηση του θεσμού που θα

⁴⁶ Τζαννετής, όπ. π. σελ. 22.

⁴⁷ Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, έκδ, 4^η, σελ. 75.

οδηγήσει αυτόματα στην ανατροπή κεκτημένων δικαιωμάτων και εγγυήσεων, αφού η επιλογή της χρονοβόρας και απαιτητικής δίκαιης δίκης διαφορετικά θα καταλήξει να σημαίνει αυτόματα παρελκυστική συμπεριφορά με διακωλυτικό χαρακτήρα.

V. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

i. 764/2022 Αρείου Πάγου (Ε' Ποινικό Τμήμα)⁴⁸: Η σχολιαζόμενη απόφαση είναι η πρώτη που πραγματεύεται το ζήτημα και τις αξιώσεις της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας σε καταδικαστικές αποφάσεις που επικυρώνουν τα πρακτικά διαπραγμάτευσης του νεοπαγούς άρθρου 303 ΚΠΔ. Ειδικότερα, η απόφαση θίγει τα όρια εντός των οποίων η συμπεφωνημένη ομολογία στη διαπραγματευτική ποινική δίκη συντέμνει την αποδεικτική διαδικασία και ικανοποιεί αυτομάτως και αυθύπαρκτα την ουσιαστική και δικονομική αλήθεια⁴⁹.

Στην εν λόγω αναιρετική απόφαση κρίθηκε ότι, η επίκληση ως δημόσια αναγνωσθέντων μόνο των α) από 01.07.2019 τριών αιτήσεων των αναιρεσιβαλλόντων κατηγορουμένων για ποινική διαπραγμάτευση κατ' άρθρο 303 ΚΠΔ ενώπιον του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών και β) του υπ' αριθμ. 1/9-1-2020 πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης ενώπιον του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών δεν συνιστά επαρκή ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Με τον τρόπο αυτό, κατά τον Άρειο Πάγο, το δικαστήριο ουσίας υπέπεσε στην αναιρετικώς ελεγχόμενη πλημμέλεια έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, καθώς *«παρέλειψε παντελώς, ούτε κατά γενικό προσδιορισμό ως προς το είδος τους, να προβεί σε οποιαδήποτε καταχώριση ή αναφορά οποιουδήποτε άλλου αποδεικτικού στοιχείου της δικογραφίας»*. Η δε διατύπωση της δικανικής πεποίθησης της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης ότι: *«Στην προκειμένη περίπτωση από την ανάγνωση όλων ανεξαιρέτως των προαναφερόμενων εγγράφων που βρίσκονται στην παρούσα δικογραφία πάντων εκτιμωμένων κατά την αρχή της ηθικής απόδειξης (άρθρο 177 παρ. 1 του ΚΠΔ) την απολογία των 1^{ου} και 3^{ου} κατηγορουμένου, καθώς και από όλη εν γένει τη διαδικασία αποδείχθηκαν τα ακόλουθα*

⁴⁸ Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου

Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=NQ27PXMFHGX6NWT3A3BKDQY641MQ6V&apof=764_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C5.

⁴⁹ Τζαννετής Α., Το Plea bargaining και η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας–Συνηγορία υπέρ του νέου θεσμού, ΠοινΧρ. 2016, σελ. 14.

πραγματικά περιστατικά» ενισχύει την πεποίθηση ότι η μη λήψη υπόψη και η συνεκτίμηση από το Δικαστήριο της ουσίας, για το σχηματισμό της κρίσεως του σε σχέση με την ενοχή ή αθωότητα του κατηγορουμένου, ως αποδεικτικού στοιχείου, εγγράφων, τα οποία ούτε αναγνώστηκαν κατά την προφορική συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο, θα στερούσαν από τον κατηγορούμενο τη δυνατότητα να εκθέτει επ' αυτών τις απόψεις του και να προβεί σε δηλώσεις, παρατηρήσεις και εξηγήσεις σχετικά με τα αποδεικτικά αυτά μέσα (άρθρο 358 ΚΠΔ) οι οποίες δηλώσεις παρατηρήσεις και εξηγήσεις κατατείνουν σε ευμενέστερο τυχόν νομικό χαρακτηρισμό της πράξης, όπως ήθελε να κρίνει το δικαστήριο, είτε σε πλήρωση των όρων του άρθρου 368 ΚΠΔ, κατά το γράμμα της διάταξης του 303 ΚΠΔ.

Η αποδοχή από τον Άρειο Πάγο του ως άνω αναιρετικού λόγου, συνεπάγεται την αναγκαιότητα διατήρησης της δικανικής υποχρέωσης αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων, η οποία δεν θα μπορούσε να ικανοποιηθεί αλλιώς παρά μόνο δια της τήρησης της αρχής της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας που κατά τον Ανδρουλάκη αυτονόητα *«συνάγεται από μόνη την ανάθεση της τιμωρίας στον ποινικό δικαστή σε συνδυασμό με το τεκμήριο αθωότητας-άρθρο 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ και με την αρχή της προφορικότητας⁵⁰»*.

Κατά την παραδοσιακή μορφή του plea bargaining στο ηπειρωτικό ποινικό σύστημα, η αξιόπιστη ομολογία οριοθετεί την έκταση της υποχρέωσης διερεύνησης, ώστε η εξέταση λοιπών αποδεικτικών στοιχείων παρέλκει ως επουσιώδης και στην πράξη παραλείπεται. Υποστηρίχθηκε προ της εισαγωγής της διατάξεως 303 ΚΠΔ δια του ν. 4620/2019 ότι ο κατηγορούμενος διαπραγματευόμενος με την εισαγγελική αρχή *«παραίτηται από μία σειρά δικονομικών δικαιωμάτων όπως είναι το δικαίωμα διεξαγωγής κατ' αντιδικίαν δίκης, το δικαίωμα αντιπαράθεσης με τους μάρτυρες κατηγορίας και το δικαίωμα σε μη αυτοενοχοποίηση ... η ακροαματική διαδικασία της διαπραγματευτικής ποινικής δίκης παύει να αποτελεί πεδίο σύγκρουσης και μετατρέπεται σε τυπικό στάδιο επικύρωσης των ήδη συμφωνηθέντων⁵¹»*.

Ομοίως υποστηρίχθηκε ότι η ποινική διαπραγμάτευση επιφέρει επιταχυντικό αποτέλεσμα στην ποινική διαδικασία δια της παράλειψης της πλήρους δημόσιας ακροαματικής διαδικασίας και δη της εξέτασης μαρτύρων και εγγράφων, προβολής

⁵⁰ Ανδρουλάκης Ν., Αλλαγή παραδείγματος στην ποινική δίκη;, ΠοινΔικ7/2016, σελ. 545επ.

⁵¹ Τζαννετής Α., Η μετεξέλιξη του παραδοσιακού υπερασπιστικού προτύπου—Ο νέος ρόλος του συνηγόρου στην ποινική διαπραγμάτευση (Plea bargaining), Ποιν.Χρ.2017, σελ. 13 επ.

αυτοτελών ισχυρισμών κ.λπ. Δικαιολογητική δε βάση της ανωτέρω απόψεως συνιστά η σκέψη ότι «*Η εξουσία του ποινικού δικαστή περιορίζεται σε ένα και μόνο: στην έγκριση του πρακτικού συνδιαλλαγής ως προς την ενοχή και επιμέτρηση της ποινής εντός του προβλεπόμενου ορίου*⁵²».

Πλην όμως, από την εν λόγω απόφαση συνάγεται ότι η επικύρωση από το Δικαστήριο του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης, ουδόλως επηρεάζει την διεξαγωγή των υποχρεωτικών δικονομικών σταδίων της ποινικής δίκης μεταξύ των οποίων η δημόσια ανάγνωση των αναγνωστέων εγγράφων και εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων εκείνων που εμπεριέχονται στην ποινική δικογραφία μη επαρκούντων των σχετικών αιτήσεων διαπραγμάτευσης εμπεριέχοντος την ομολογία του κατηγορουμένου.

Εάν εξάλλου, το ζήτημα της ενοχής και της απόδειξης αυτής, είχε λυθεί δια του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης, τότε θα καταργείτο η ακροαματική διαδικασία προς απόδειξη της αθωότητας ή ενοχής του κατηγορουμένου, ενώ ταυτόχρονα δεν θα πραγματωνόταν ούτε η διαδικασία απολογίας του κατηγορουμένου –αλλά ούτε και η πρόταση επί της ενοχής της εισαγγελικής αρχής, ούτε θα δινόταν ο λόγος στους συνηγόρους υπεράσπισης προς αγόρευση, όπως συμβαίνει στην επ’ ακροατηρίω διαδικασία.

Επιβεβαιώνεται ότι η ύπαρξη ομολογίας του κατηγορουμένου συνιστά μεν νόμιμη απόδειξη της ενοχής του, αλλά συνεπάγεται μόνο τη νόμιμη παράλειψη εκείνου του σταδίου της αποδεικτικής διαδικασίας που αφορά την κρίση της ενοχής, άλλως τον ακρωτηριασμό αυτής, όπως χαρακτηριστικώς αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, ούτως ώστε ο κατηγορούμενος δύναται να προβάλλει ακόμα και αρνητικούς ισχυρισμούς⁵³, οι οποίοι ερχόμενοι σε αντίφαση με τη δια του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης δήλωση ενοχής της πράξης του, θα θέτουν απλώς ζήτημα ουσιαστικής κρίσης. Άλλωστε, σε κανένα σημείο της διάταξης 303 ΚΠΔ, δεν αναφέρεται ότι ο κατηγορούμενος στερείται το δικαίωμα να προβάλλει τους ισχυρισμούς του ή ότι δια της επικύρωσης του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης παραλείπεται η εφαρμογή των άρθρων 350-366 ΚΠΔ, που αφορούν την εξέταση

⁵²Μπενάκη-αρούδα Α., Προβλήματα της Ποινικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα και οι νέοι Ποινικοί Κώδικες, ΠοινΧρ. Ο/2020, σελ. 3 επ.

⁵³Βλ. Δαγκλής Ν, Η ποινική διαπραγμάτευση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 158-159.

μαρτύρων (άρθρα 350επ. ΚΠΔ), την εξέταση των πραγματογνωμόνων (άρθρο 360 ΚΠΔ), τη διεξαγωγή αυτοψίας (άρθρο 361 ΚΠΔ), την ανάγνωση εγγράφων (άρθρα 362, 363 ΚΠΔ) και την εξέταση του κατηγορουμένου (άρθρα 364-366 ΚΠΔ).

Η ομολογία, βάσει των ανωτέρω σκέψεων, δεν υποκαθιστά την αποδεικτική διαδικασία, διότι ο σκοπός της αποδεικτικής διαδικασίας δεν είναι αποκλειστικά η κατάφαση ή μη της ενοχής, αλλά είναι η αιτιολογημένη θεμελίωση της απόφασης που θα στοιχειοθετείται στις αποδείξεις που διεξήχθησαν ενώπιον του δικαστηρίου. Υπό την έννοια αυτή το ποινικό Δικαστήριο παραμένει το μόνο συνταγματικώς αρμόδιο όργανο να ερευνήσει τη νομική και ουσιαστική βασιμότητα της κατηγορίας, δυνάμενο μάλιστα ακόμα και να αθώσει τον κατηγορούμενο, παρά την ποινική διαπραγμάτευση, ή και να προσδώσει στην πράξη ορθότερο νομικό χαρακτηρισμό⁵⁴. Ομοίως έκρινε και το γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, οριοθετώντας τις δικονομικές συμφωνίες στον βαθμό της ομολογίας και της προτεινόμενης ποινής ως μέρος της ολότητας της αποδεικτικής διαδικασίας και όχι ως υποκαθιστάμενες αυτήν⁵⁵.

Η αναγκαιότητα της σύμπλευσης της ποινικής διαπραγμάτευσης με την αρχή της ουσιαστικής αλήθειας επιτάσσει την **αναγωγή της ομολογίας σε ένα μόνο από τα αποδεικτικά στοιχεία κατ' άρθρο 178 ΚΠΔ**. Επομένως η ΑΠ 764/2022 κινείται στη σωστή κατεύθυνση, αφού εύστοχα αναγιγνώσκει τις προδιαγραφές ελέγχου της ουσιαστικής και νομικής βασιμότητας του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης και προωθεί την αντίληψη της γράφουσας ότι αυτό δεν επικυρώνεται απλά τυπικά από τα δικαστήρια ουσίας. Αντίθετα, αυτά είναι υποχρεωμένα αφενός να προβαίνουν σε έλεγχο της ουσιαστικής και νομικής βασιμότητας του περιεχομένου της συμφωνίας και αφετέρου να αιτιολογούν ειδικά και εμπεριστατωμένα τη δικαστική τους κρίση (καταδικαστική ή αθωωτική), η οποία υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο⁵⁶.

ii. 1581/2022 Αρείου Πάγου (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα)⁵⁷: Εν προκειμένω ο R.A.A.M.P. του D. άσκησε αναίρεση κατά της 559/2021, 651/2021 απόφασης του Δ'

⁵⁴Βλ. Γεραπετρίτης Β., Η αιτιολογία της ποινικής απόφασης επί ποινικής διαπραγμάτευσης με αφορμή την ΑΠ 764/2022, Nova Criminalia No 19/Τεύχος Νοεμβρίου 2023, σελ. 7-8.

⁵⁵Βλ. Μπίλλης Ε., Plea Bargaining, ΠοινΔικ 8-9/2017, σελ. 719 επ. και BVerfG, 2 BvR 2628/10 vom 19.03.2013, Σκέψη 71-72.

⁵⁶Βλ. Τσερτσίδη Μ., Δικαστικός Έλεγχος της νομικής και ουσιαστικής βασιμότητας της συμφωνίας ποινικής διαπραγμάτευσης – Με αφορμή την ΑΠ 764/2022, Ποιν.Δικ. 1/2023, σελ. 35-39.

⁵⁷Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου

Πάγου:https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=OYSR445F58DA8CEBZQ

Μονομελούς Εφετείου Κακουργημάτων Αθηνών, με την οποία επικυρώθηκε το από 4-6-2021 πρακτικό διαπραγμάτευσης μεταξύ του εισαγγελέως Εφετών και του κατηγορουμένου και κηρύχθηκε ένοχος για τις αξιόποινες πράξεις της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών (αγορά, κατοχή και πώληση κατ' εξακολούθηση), τελεσθείσας από υπότροπο, και της παράνομης οπλοκατοχής και του επιβλήθηκε ποινή καθειρίζεως πέντε (5) ετών και χρηματική ποινή πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ για την πρώτη πράξη και ποινή φυλάκισης τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή τριακοσίων (300) ευρώ για τη δεύτερη πράξη και συνολική ποινή καθειρίζεως πέντε (5) ετών και ενός (1) μηνός και συνολική χρηματική ποινή πέντε χιλιάδων εκατό (5.100) ευρώ, προβάλλοντας ως λόγο απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας που συνέβη στο ακροατήριο καθόσον το δικάσαν Δικαστήριο παρέλειψε να τον καλέσει να απολογηθεί κατ' άρθρο 365 ΚΠΔ, με αποτέλεσμα να μην απολογηθεί ενώπιον φυσικού του δικαστή ο οποίος κήρυξε την ενοχή του, επικυρώνοντας το συνταχθέν πρακτικό διαπραγμάτευσης.

Ο Άρειος Πάγος εξετάζοντας την διάταξη του άρθρου 303 ΚΠΔ κατέληξε εν προκειμένω ότι: *«επί του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης ουδεμία αποδεικτική διαδικασία λαμβάνει χώρα ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου για τη διαπίστωση της ενοχής του κατηγορουμένου, η ομολογία της οποίας από αυτόν αποτελεί προϋπόθεση για τη σύνταξη του πρακτικού της ποινικής διαπραγμάτευσης, η δε δικαιοδοτική εξουσία του δικαστηρίου (Μονομελούς Εφετείου ή Μονομελούς Πλημμελειοδικείου) εξαντλείται στην επικύρωση του πρακτικού διαπραγμάτευσης και δεν δικαιοδοτεί αυτό ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου, αλλά ως προς τη διάρκεια της ποινής, για την επιμέτρηση της οποίας εφαρμόζει τα κριτήρια του άρθρου 79 του ΠΚ, δυνάμενο να επιβάλλει ποινή μικρότερη από τη συμφωνηθείσα μεταξύ του εισαγγελέα και του κατηγορουμένου και πάντως όχι υπερβαίνουσα αυτήν, καθώς επίσης ερευνά αυτεπαγγέλτως τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 368 περ. β' και γ' του ΚΠΔ και τέλος δικαιούται να μεταβάλλει το νομικό χαρακτηρισμό της πράξης μόνο προς όφελος του κατηγορουμένου».*

Δυνάμει των ανωτέρω, εν αντιθέσει με τα όσα έκρινε στην υπ' αριθμ. 764/2022, κατέληξε ότι: *«ο προβαλλόμενος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος, καθόσον η δικαιοδοτική εξουσία του Μονομελούς Εφετείου Κακουργημάτων Αθηνών ως προς το ζήτημα ενοχής του αναιρεσείοντος εξαντλήθηκε στην επικύρωση του πρακτικού διαπραγμάτευσης, το οποίο περιείχε την απολογία του τελευταίου ότι τέλεσε τις*

[JH4QOT5Z1JRS&apof=1581_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%D3%D4.](#)

αποδιδόμενες σε αυτόν αξιόποινες πράξεις, καθόσον δεν λαμβάνει χώρα αποδεικτική διαδικασία για τη διαπίστωση της ενοχής, και, στην προκειμένη περίπτωση το δικάσαν Δικαστήριο εφάρμοσε τη διάταξη του άρθρου 303 παρ. 6 του ΚΠΔ και, αφού κήρυξε ένοχο τον αναιρεσείοντα, βάσει του πρακτικού διαπραγμάτευσης και των στοιχείων της δικογραφίας, στη συνέχεια του επέβαλε την συμφωνηθείσα με τον Εισαγγελέα της έδρας ποινή, εφαρμόζοντας τα κριτήρια του άρθρου 79 του ΠΚ». Ομοίως έκρινε και ο Άρειος Πάγος και στην υπ' αριθμ. 536/2023 Απόφασή του.

iii. 634/2022 Αρείου Πάγου (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα)⁵⁸: Ο αναιρεσείων Ε. Π. του Ν. άσκησε αναίρεση κατά της υπ' αριθμόν 1/20-01-2020 απόφασης του Μονομελούς Εφετείου Κακουρηγμάτων Ρόδου, με την οποία κηρύχθηκε ένοχος βάσει του πρακτικού διαπραγμάτευσης που προηγήθηκε συμφωνηθείσας ποινής κάθειρξης πέντε (5) ετών και δύο (2) μηνών για τις πράξεις της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών από κοινού και της οργάνωσης με άλλους για να διαπράξουν το εν λόγω κακούργημα.

Ενώπιον του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, ο αναιρεσείων πρόβαλε τον ισχυρισμό περί επιτρεπτής μεταβολής του νομικού χαρακτηρισμού της πράξης από διακίνηση σε κατοχή ναρκωτικών ουσιών προς ίδια αποκλειστική χρήση ως τοξικομανής, ο οποίος κρίθηκε ως απορριπτέος, γιατί κατά την κρίση του δικαστηρίου δεν αποδείχθηκε ότι είχε αποκτήσει την έξη της χρήσης των ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορούσε να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις. Επίσης, επικαλέστηκε κατοχή των ναρκωτικών προς ίδια χρήση, ισχυρισμός ο οποίος επίσης απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι προεχόντως με το συμφωνηθέν πρακτικό διαπραγμάτευσης ο κατηγορούμενος ομολόγησε την πράξη της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, υπό τη μορφή της αποθήκευσης και κατοχής, και πέραν τούτου είναι αβάσιμος, καθώς η ποσότητα των ανευρεθέντων ναρκωτικών συνολικά 2051 γραμμαρίων ακατέργαστης ινδικής κάνναβης δεν δικαιολογείται για προσωπική χρήση. Τέλος, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε το αίτημα του κατηγορουμένου για αναγνώριση των ελαφρυντικών περιστάσεων του άρθρου 84 παρ. 2 εδ. β' και δ' και 85 παρ. 2 ΠΚ κρίνοντας το απορριπτέο προεχόντως ως απαράδεκτο, διότι σε περίπτωση που επιτευχθεί η ποινική διαπραγμάτευση, τα κατώτερα πλαίσια της επιβλητέας ποινής

⁵⁸ Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου

Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=XKFWZ24D0YQ0ZOYIC46F3Q5ETWPNCN&apof=634_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%D3%D4.

καθορίζονται περιοριστικά από την ίδια τη διάταξη του άρθρου 303 παράγραφος 4 του ΚΠΔ, χωρίς να καταλείπεται η ευχέρεια περαιτέρω μείωσης των κατώτερων πλαισίων ποινής, η δε επιμέτρηση αυτής από το δικαστήριο γίνεται με βάση τα διαλαμβανόμενα στο άρθρο 79 του ΠΚ κριτήρια, όπως ρητώς ορίζεται στο άρθρο 303 παρ. 6 του ΚΠΔ.

Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αιτιολόγησε ειδικώς και εμπειριστατωμένως, όπως όφειλε, την απόρριψη των ανωτέρω ισχυρισμών του κατηγορουμένου και ότι με τις ενέργειές του αυτές το Δικαστήριο δεν προέβη σε εσφαλμένη ευθεία ή εκ πλαγίου εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 30 του Ν. 4139/2013, ούτε όπως αβασίμως ισχυρίζεται ο αναιρεσείων, πρόσβαλε τα υπερασπιστικά δικαιώματά του, ώστε να ανακύψει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κρίση του Αρείου Πάγου επί της απόρριψης αναγνώρισης ελαφρυντικών περιστάσεων στο πρόσωπο του κατηγορουμένου: *«στην προκείμενη διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης, αντικείμενο της οποίας μπορεί να είναι μόνο η επιβλητέα κύρια ή παρεπόμενη ποινή, το πλαίσιο της ποινής διαμορφώνεται σε χαμηλότερα επίπεδα από εκείνα που προβλέπονται σε περίπτωση αναγνώρισης ελαφρυντικών περιστάσεων, ενώ το δικαστήριο που καταδικάζει τον κατηγορούμενο βάσει του πρακτικού διαπραγμάτευσης, δεν έχει δικονομικό περιθώριο να προβεί σε περαιτέρω μείωση της επιβαλλόμενης ποινής με την επίκληση ελαφρυντικών περιστάσεων στο πρόσωπο του δικαζόμενου κατηγορουμένου, δεδομένου ότι για την επιμέτρηση της ποινής εφαρμόζεται αποκλειστικά τα κριτήρια του άρθρου 79 του Π.Κ., κατά ρητή πρόβλεψη της παρ. 6 εδ. γ' του άρθρου 303 του ΚΠΔ».*

iv. 93/2022 Τριμ. Εφετ. Κακ. Δυτ. Μακ.59: Με την εν λόγω απόφαση το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Δυτικής Μακεδονίας επικύρωσε πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης, καταδικάζοντας τον κατηγορούμενο σε επιβολή ποινής φυλάκισης τριών (3) ετών για το αδίκημα της κακουρηγηματικής πλαστογραφία, ενώ αναγνώρισε στο πρόσωπό του την ελαφρυντική περίσταση του άρθρου 84 παρ. 2 περίπτωση δ' ΠΚ.

Εν προκειμένω υποβλήθηκε αίτημα ποινικής διαπραγμάτευσης στο ακροατήριο του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο μετά την

⁵⁹Διαθέσιμη στην Ποιν. Δικ. 5/2023, σελ. 600επ.

επιτυχή έκβαση της ποινικής διαπραγματεύσεως μεταξύ του Εισαγγελέα της έδρας και του κατηγορουμένου, ορθώς δίκασε την εν λόγω υπόθεση επικυρώνοντας το πρακτικό διαπραγμάτευσης δίχως να παραπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Μονομελούς Εφετείου Κακουρηγμάτων. **Επομένως, εάν το αίτημα ποινικής διαπραγμάτευσης, που υποβλήθηκε στη διαδικασία στο ακροατήριο, δεν υποβλήθηκε στο Μονομελές Εφετείο Κακουρηγμάτων ή στο Μονομελές Πλημμελειοδικείο κατά την ορθότερη άποψη τότε η υπόθεση δεν εισάγεται σε αυτά⁶⁰.**

Έχει εκφραστεί και η αντίθετη άποψη⁶¹ σύμφωνα με την οποία αν το αίτημα για ποινική διαπραγμάτευση υποβλήθηκε στη διαδικασία στο ακροατήριο ενώπιον δικαστηρίου άλλου από το Μονομελές Εφετείο Κακουρηγμάτων ή το Μονομελές Πλημμελειοδικείο, τότε «...η υπόθεση αποσύρεται από το δικαστήριο στο οποίο εκκρεμούσε λόγω της επίτευξης σύνταξη πρακτικού διαπραγμάτευσης και εισάγεται προς επικύρωση του πρακτικού στο Μονομελές Πλημμελειοδικείο ή στο Μονομελές Εφετείο Κακουρηγμάτων...». Τα επιχειρήματα που επιστρατεύονται υπέρ της άποψης αυτής είναι κυρίως τα ακόλουθα. Πρώτον, ότι εξυπηρετείται η ταχύτητα της διαδικασίας. Δεύτερον, ότι δεν νοείται άλλο δικαστήριο να είναι υλικά αρμόδιο για την υπόθεση, στην οποία συντάχθηκε πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης, όταν αυτό επιτυγχάνεται στην προδικασία και άλλο όταν αυτό επιτυγχάνεται στη διαδικασία στο ακροατήριο. Τρίτον, ότι δημιουργείται ανασφάλεια δικαίου και αφήνεται χώρος στον κατηγορούμενο να επιλέξει το δικαστήριο, που θα του επιβάλει ποινή και τέταρτον ότι το άρθρο 110 παρ. 1 ΚΠΔ, στο οποίο προβλέπεται η υλική αρμοδιότητα του Μονομελούς Εφετείου Κακουρηγμάτων, όταν έχει συνταχθεί πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης, δεν προβλέπει εξαίρεση για την περίπτωση που το πρακτικό συντάσσεται μετά από αίτημα στη διαδικασία στο ακροατήριο.

Ωστόσο, η επιχειρηματολογία αυτή είναι εκτεθειμένη σε αντίλογο, αφού, πρώτον, η εμπλοκή και άλλου δικαστηρίου, εκτός από αυτό ενώπιον του οποίου υποβλήθηκε το αίτημα, μάλλον επιβράδυνση της διαδικασίας, προκαλεί παρά εξυπηρετεί την οικονομία της δίκης. Δεύτερον, δύσκολα εξηγούνται οι επιλογές του νομοθέτη στο άρθρο 303 παράγραφος 7 ΚΠΔ αφενός να προβλέψει διακοπή της δίκης

⁶⁰Βλ. Ζαχαριάδη Α., σε Μαργαρίτη Λ. (επιμ.), Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, αρ. 303, πλαγίαρ. 9.

⁶¹Βλ. Τσόγκα Λ., Ποινική διαπραγμάτευση, ποινική συνδιαλλαγή και ζητήματα στην εκτέλεση της ποινής, ιδίως σελ. 6-7, διαθέσιμο σε: https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/images/stories/pdf/epimorfosi/2021/tsogaspoukkod_2021.pdf.

και άρα επάνοδο στην ίδια σύνθεση μετά την σύνταξη πρακτικού διαπραγμάτευσης και αφετέρου να ορίσει τον εισαγγελέα της έδρας ως υποχρεωτικό εταίρο της ποινικής διαπραγμάτευσης, όταν αυτή διεξάγεται κατόπιν αιτήματος της διαδικασίας στο κρατητήριο και τρίτον, το άρθρο 110 παρ. 1 περ. α' ΚΠΔ πράγματι δεν προβλέπει εξαίρεση για την εδώ εξεταζόμενη περίπτωση, ωστόσο, με βάση τα ανωτέρω φαίνεται να μπορεί να καταλήξει κανείς στη θέση ότι το άρθρο 303 παράγραφος 7 ΚΠΔ αποτελεί ειδικότερη διάταξη σε σχέση με το άρθρο 110 παρ. 1 περ. α' ΚΠΔ.

Επιπροσθέτως, ενόψει του ότι το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται (κατ' αρχήν) από τη συμφωνία ποινικής διαπραγμάτευσης, έχει την εξουσία και την υποχρέωση, όταν επιλαμβάνεται του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης, ακόμη και να αθώσει τον κατηγορούμενο όταν από την ομολογία του και το περιεχόμενο της δικογραφίας, το οποίο πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνει υπόψη του το Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 303 παρ. 6 του ΚΠΔ, προκύπτει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την κήρυξη της ενοχής⁶². **Αφού το διαγνωστικό καθήκον του δικαστηρίου δεν καταργείται με τη σύνταξη του πρακτικού ποινικής διαπραγμάτευσης, εν αντιθέσει το δικαστήριο οφείλει να εξετάσει και ισχυρισμούς του κατηγορουμένου, έχοντας τη δυνατότητα να ζητήσει και αυτεπάγγελα αποδεικτικά μέσα για την κρίση της ουσιαστικής τους βασιμότητας.**

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει ευθέως ότι σε δίκη για την οποία έχει συνταχθεί πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης, **το δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τον ισχυρισμό περί συνδρομής ελαφρυντικών περιστάσεων και αν συντρέχουν οι ειδικές προϋποθέσεις του άρθρου 84, πρέπει να τις αναγνωρίσει έχοντας την εξουσία στην περίπτωση αυτή να επιβάλλει χαμηλότερη ποινή από αυτήν που συμφωνήθηκε με το πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης.** Συνεπώς, ορθά εν προκειμένου το δικαστήριο, όπως όφειλε εξέτασε τον ισχυρισμό περί συνδρομής ελαφρυντικής περίπτωσης, την οποία οφείλει το δικαστήριο να αναγνωρίσει τηρουμένων των οικείων προϋποθέσεων, ακόμη και όταν έχει συμφωνηθεί ήδη η ποινή με το πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης, αφού μοναδική δέσμευση του δικαστηρίου είναι η προβλεπόμενη στο άρθρο 303 παράγραφος 6 ΚΠΔ απαγόρευση επί τα χείρω σε

⁶² Βλ. Δαλακούρα Θ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 2^η Έκδοση, 2020, σελ.229, Παπαδαμάκη Α., Ποινική Δικονομία, Θεωρία-Πράξη-Νομολογία, 10^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2021, σελ. 381-382, Δαγκλή Ν., Η Ποινική Διαπραγμάτευση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 140-141.

σχέση με το πρακτικό νομικού χαρακτηρισμού της πράξης και η προβλεπόμενη στην ίδια διάταξη απαγόρευση επιβολής βαρύτερης σε σχέση με τη συμφωνηθείσα ποινή.

v. 294/2022 Μονομελές Εφετείο Κακουρημάτων Ναυπλίου⁶³: Στην εν λόγω υπόθεση ο κατηγορούμενος υπέβαλε δια του συνηγόρου του αίτημα για ποινική διαπραγμάτευση ενώπιον του ακροατηρίου προ της ενάρξεως της αποδεικτικής διαδικασίας. Εν συνεχεία, υπεγράφη πρακτικό ποινικής διαπραγμάτευσης βάσει του οποίου προέβη σε ομολογία της πράξης του και συμφωνήθηκε με την εισαγγελέα της έδρας ως ποινή, αυτή των τριάντα (30) μηνών φυλάκισης, εκτιμώμενου και του γεγονότος ότι έχει λευκό ποινικό μητρώο κατ' άρθρο 303 παρ. 4 ΚΠΔ.

Ακολουθώς, κατά την επικύρωση του πρακτικού διαπραγμάτευσης ενώπιον του ακροατηρίου ο κατηγορούμενος αιτήθηκε α) τη μετατροπή της κατηγορίας σε αυτήν του άρθρου 29 Ν. 4139/2013 ως εξαρτημένος από την κάνναβη, άλλως β) τη μετατροπή σε αυτήν του άρθρου 30 παρ. 1, 4β' Ν. 4139/2013, άλλως γ) την αναγνώριση των ελαφρυντικών των άρθρων 84 παρ. 2 α' και ε' του ΠΚ και δ) την χορήγηση αναστολής της ποινής κατ' άρθρο 99 ΠΚ. Το δικαστήριο δέχτηκε τον ισχυρισμό περί τοξικομανίας του άρθρου 30 παρ. 1 που Ν. 4139/2013, ενώ αναγνώρισε στον κατηγορούμενο το ελαφρυντικό του άρθρου 84 παρ. 2 α' του ΠΚ, επιβάλλοντάς του ποινή φυλακίσεως ενός (1) έτους αναστέλλοντας την εκτέλεσή της για χρονικό διάστημα τριών ετών κατά την διάταξη του άρθρου 99 παρ. 1 του ΠΚ. Εν προκειμένω, το δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 303 παρ. 6 εδάφιο τελευταίο ΚΠΔ του παρέχει τη δυνατότητα όχι μόνο να μεταβάλλει επιτρεπώς τον νομικό χαρακτηρισμό της πράξης προς όφελος του κατηγορουμένου, αλλά και να αναγνωρίσει ελαφρυντικές περιστάσεις, καθότι διατηρεί την εξουσία του να κρίνει κυριαρχικά των νομικών θεμάτων επί της διαδικασίας και μετά τη σύνταξη του πρακτικού διαπραγμάτευσης, πάντα όμως προς όφελος του κατηγορουμένου.

vi. 996/2022 Συμβούλιο Αρείου Πάγου (Ε' Ποινικό Τμήμα)⁶⁴: Από την εν λόγω απόφαση προκύπτουν με ενάργεια και τα αρνητικά αποτελέσματα της ποινικής διαπραγμάτευσης. **Ο κατηγορούμενος προέβη σε ποινική διαπραγμάτευση με τον εισαγγελέα και δέχτηκε να του επιβληθεί βαρύτερη ποινή καθείρξεως, αν και κατά**

⁶³ Διαθέσιμη ΠοινΧρ. 2023(ΟΓ), 306

⁶⁴ Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου

Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=1KROJPP230WA2CCVZ_W1YGNNY841JJH&apof=996_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C5.

την κατηγορία η ναρκωτική ουσία δεν ήταν ναρκωτική. Δεν ήταν ηρωίνη, αλλά καφεΐνη.

Πρέπει, μάλιστα, να επισημανθεί ότι η εξέταση περί ανίχνευσης ναρκωτικών ουσιών που διενεργήθηκε από τη χημική υπηρεσία προϋπήρχε της απόφασης με την οποία επικυρώθηκε η ποινική διαπραγμάτευση, αλλά ήταν άγνωστη στο δικάσαν δικαστήριο, διότι το έγγραφο της εξέτασης συσχετίστηκε και στη δικογραφία μετά την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης του Μονομελούς Εφετείου Κακουργημάτων, ήτοι ένα μήνα μετά την έκδοσή της ταχέως εκδοθείσας λόγω της ποινικής διαπραγμάτευσης καταδικαστικής απόφασης. Εάν δεν είχε ακολουθηθεί η διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης και ο κατηγορούμενος δικαζόταν κανονικά, θα είχε αθωωθεί ήδη από το Δικαστήριο που τον δίκασε, ενώ στην προκειμένη περίπτωση καταδικάστηκε.

Η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας υπεβλήθη ορθώς από τον εισαγγελέα και η απόφαση του Αρείου Πάγου εκδόθηκε στις 14.07.2022, δηλαδή ένα χρόνο μετά την καταδίκη του κατηγορουμένου στις 07.07.2021. Συνεπώς, **η ποινική διαπραγμάτευση δημιούργησε το άτοπο παράδοξο ο κατηγορούμενος να ομολογεί ενοχή για νομιζόμενο έγκλημα και να καταδικαστεί κατά ομολογία του και αποδοχή του για έγκλημα που ποτέ δεν διέπραξε, δεδομένου ότι δεν υφίσταται ούτε σε νομικό επίπεδο ούτε σε οντολογικό επίπεδο, αφού ήταν ανυπόστατο και ανεπίληπτο το ουσιώδες και θεμελιώδες δομικό συστατικό στοιχείο του, δηλαδή η ναρκωτική ουσία.**

VI. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΑ

i. **Natsvlishvili and Togonidze κατά Γεωργίας (απόφ. 29.04.2014):** Ο Amiran Natsvlishvili, γεωργιανός υπήκοος, ήταν Δήμαρχος – μέχρι το 1995- και από το 1995 μέχρι το 2000 – γενικός διευθυντής της μεγαλύτερης γεωργιανής αυτοκινητοβιομηχανίας στην οποία κατείχε μαζί με τη σύζυγό του (Togonidze) το 15,5% των μετοχών, όντες έτσι οι δύο τους οι βασικότεροι μέτοχοι, μετά τη συμμετοχή του Κράτους. Το 2004 ο προσφεύγων συνελήφθη και του απαγγέλθηκαν κατηγορίες για πλασματικές πωλήσεις και μεταφορές εταιρικών κεφαλαίων, πλαστογραφία λογιστικών εγγράφων, κατάχρηση κοινωνικών αγαθών και χρήση του κεφαλαίου της

εταιρίας που διήυθνε σε βάρος του κοινωνικού συμφέροντος. Κατόπιν διαπραγμάτευσης με τον Εισαγγελέα, ο Natsvlshvili αναγνώρισε την ενοχή του και του επεβλήθη μειωμένη ποινή -με αναστολή- και πρόστιμο ύψους περίπου 15.000 ευρώ. Ο δικαστής της ουσίας επικύρωσε τη συμφωνία επί της ποινής και η -μη υποκείμενη σε ένδικα μέσα- επικυρωτική απόφασή του κατέστη αμετάκλητη, δίνοντας έτσι στον καταδικασθέντα το δικαίωμα να στραφεί ενώπιον του ΕΔΔΑ επικαλούμενος παραβίαση του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη, λόγω του ότι είχε εξαναγκαστεί να προβεί σε συνδιαλλαγή και του ότι προσεβλήθη το δικαίωμα προσφυγής του σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας επειδή η επικυρωτική της συνδιαλλαγής απόφαση ήταν εκ νόμου μη υποκείμενη σε ένδικα μέσα.

Το ΕΔΔΑ με την απόφασή του νομιμοποίησε τη δυνατότητα ποινικής διαπραγμάτευσης ανάμεσα στον εισαγγελέα και την υπεράσπιση, η οποία παρατήρησε ότι αποτελεί κοινό πλέον γνώρισμα των ποινικών νομοθεσιών των ευρωπαϊκών κρατών, πλην του Αζερμπαϊτζάν, της Τουρκίας και τότε της Ελλάδας. Έκρινε, λοιπόν, **ως συμβατή την ποινική διαπραγμάτευση και τη συνεπαγόμενη παραίτηση από το κατοχυρωμένο δικαίωμα σε δίκαιη δίκη του άρθρου της ΕΣΔΑ, στο μέτρο που η παραίτηση συντελείται ελεύθερα και συνειδητά, συνοδευόμενη από δικονομικές εγγυήσεις και μη προσκρούοντας σε κάποιο δημόσιο ή γενικό συμφέρον. Ωσαύτως συμβατή θεώρησε την παραίτηση από το δικαίωμα σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας και συμπερασματικά αρνήθηκε την παραβίαση, δεχόμενο ότι ο περιορισμός δεν ήταν ούτε δυσανάλογος ούτε αυθαίρετος.**

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εστιάζοντας στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης έκρινε πως **δε συντρέχει παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ.** Και αυτό γιατί ο Natsvlshvili, ο οποίος είχε ο ίδιος ζητήσει την προσφυγή στη δυνατότητα ποινικής συνδιαλλαγής, είχε πρόσβαση στο φάκελο της δικογραφίας, είχε εκπροσώπηση από δύο δικηγόρους οι οποίοι παρίσταντο μαζί του καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, είχε επιβεβαιώσει ο ίδιος ελεύθερα και *expressis verbis* ενώπιον του δικαστή της επικύρωσης ότι συναινούσε επί της διαδικασίας και της ποινής, είχε γνώση και συνείδηση των συνεπειών της συναίνεσής του αυτής η οποία δεν ήταν αποτέλεσμα εξαναγκασμού ή ψευδών εισαγγελικών υποσχέσεων (όπως μάλιστα ο ίδιος κατηγορούμενος είχε ρητά βεβαιώσει όταν ρωτήθηκε επ' αυτού από το δικαστή της επικύρωσης παρουσία του δικηγόρου του). Προς αυτή την κατεύθυνση το Δικαστήριο (ΕΔΔΑ) έλαβε επίσης υπ' όψη του το γεγονός ότι το πρακτικό της συμφωνίας είχε τεθεί

υπό τον έλεγχο του δικαστή της επικύρωσης ο οποίος και μπορούσε να την απορρίψει σε περίπτωση διαπίστωσης ελλείματος ως προς τη νομιμότητα της διαδικασίας συνδιαλλαγής ή τη δικαιοσύνη της προτεινόμενης με τη συμφωνία ποινής, ενώ δεν παρέλειψε να επιδοκιμάσει τη δημοσιότητα της προβλεπόμενης από τον ΚΠΔ διαδικασίας της επικύρωσης.

Ως προς την αιτίαση σχετικά με την προβαλλόμενη από το προσφεύγοντα παραβίαση του άρθρου 2 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου, το Δικαστήριο (ΕΔΔΑ) θεώρησε **απολύτως φυσιολογικό τον περιορισμό του δικαιώματος στο δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας σε περίπτωση καταδίκης η οποία έχει λάβει χώρα κατόπιν ποινικής συνδιαλλαγής**. Προς στήριξη του συμπεράσματός του, δεν παρέλειψε να τονίσει ότι, δεχόμενος συνειδητά και ελεύθερα, χωρίς καταχρηστικό εξαναγκασμό ή ψευδείς εισαγγελικές υποσχέσεις, τη δυνατότητα ποινικής συνδιαλλαγής και αποδεχόμενος τη γενόμενη συμφωνία επί της ποινής ο προσφεύγων ουσιαστικά παραιτήθηκε του δικαιώματός του στο δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, γεγονός που -με βάση και την εθνική νομοθεσία- όφειλαν να του είχαν εξηγήσει οι νομικοί του συμπαραστάτες. Για το λόγο αυτό, το Δικαστήριο αρνήθηκε την παραβίαση, δεχόμενο ότι ο περιορισμός του δικαιώματος του προσφεύγοντος στο δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας δεν ήταν ούτε αυθαίρετος, ούτε δυσανάλογος και ότι δικαιολογούνταν πλήρως από την ελεύθερη και συνειδητή παραίτησή του από το συγκεκριμένο δικαίωμα που συνεπάγετο η συμμετοχή του στην ex lege προβλεπόμενη διαδικασία συνδιαλλαγής⁶⁵.

ii. **Mucha v. Slovakia (απόφ. 25.11.2021)**: Στην υπόθεση Mucha κατά Σλοβακίας (αρ. αίτησης 63703/19) το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ)** έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε **παραβίαση του άρθρου 6 § 1 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**. Η υπόθεση αφορούσε την καταδίκη του προσφεύγοντος σε 23 χρόνια φυλάκιση για διάφορες δραστηριότητες στο πλαίσιο εγκληματικής οργανώσεως, συμπεριλαμβανομένων βίαιων αδικημάτων. Μέρος του συλλογισμού των εθνικών δικαστηρίων είχε βασιστεί σε αποδεικτικές μαρτυρίες από συνεργούς που είχαν μετατρέψει σε αποδεικτικά στοιχεία από την κρατική πλευρά μετά από την υπογραφή συμφωνιών ποινικής διαπραγμάτευσης. **Η καταδίκη του προσφεύγοντος είχε εκδοθεί**

⁶⁵Η περίληψη της υπόθεσης προέρχεται από το άρθρο του Θ. Καρδίμη, Σκέψεις επί της προτεινόμενης «ποινικής συνδιαλλαγής» του σχεδίου της επιτροπής Μαργαρίτη με βάση την αντίστοιχη γαλλική νομοθεσία και αφορμή την υπόθεση Natsvlshvili, ΠοινΔικ 2015, 74.

από την ίδια ακριβώς έδρα τριών δικαστών που είχε αποφανθεί στις καταδίκες των λοιπών συνεργών που είχαν υπογράψει πρακτικά ποινικής διαπραγμάτευσης, και η αυτή έδρα αναγνώρισε ότι οι ανωτέρω καταδίκες ήταν μέρος της υπόθεσης εναντίον του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ειδικότερα ότι οι προηγούμενες αποφάσεις είχαν καταστήσει σαφές ότι ο αιτών ήταν υπεύθυνος για συγκεκριμένες εγκληματικές ενέργειες. Δεδομένου του ρόλου που είχαν παίξει οι εν λόγω προηγούμενες καταδίκες των λοιπών φερόμενων ως συνεργών στη δίκη του προσφεύγοντος ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, οι αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία του Δικαστηρίου ήταν αντικειμενικά δικαιολογημένες.

Ο αιτών, Pavel Mucha, ήταν μέλος μεσαίου-επιπέδου μιας οργανωμένης εγκληματικής συμμορίας που δρούσε στη Σλοβακία. Το 2012 αυτός και εννέα μέλη αυτής της οργάνωσης κατηγορήθηκαν για τη συγκρότηση και συμμετοχή στην εν λόγω εγκληματική οργάνωση. Αποφασίστηκε η άσκηση χωριστής ποινικής δίωξης για οκτώ από τα φερόμενα μέλη, καθώς ήταν έτοιμοι να συνάψουν συμφωνίες ποινικής διαπραγμάτευσης. Αυτές οι συμφωνίες επικυρώθηκαν από το ίδιο τριμελές τμήμα του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου το 2012 και το 2013 και οι οκτώ κρίθηκαν ένοχοι, ενώ τους επιβλήθηκαν στερητικές της ελευθερίας ποινές, με ελάχιστη αιτιολογία. Οι συμφωνίες και οι αποφάσεις αναφέρονταν στον κ. Mucha, τα αρχικά του ονόματος του οποίου συμπεριλαμβάνονταν στα υπογραφέντα πρακτικά ποινικής διαπραγμάτευσης των ανωτέρω οκτώ καταδικασθέντων. Συγκεκριμένα γινόταν αναφορά των ακόλουθων στοιχείων: ότι ο κ. Mucha είχε δώσει οδηγίες σχετικά με τη διάπραξη διαφόρων εγκληματικών δραστηριοτήτων, ότι ένα ποσοστό των κερδών από εκβιασμό είχε παραδοθεί σε αυτόν, ότι ο ίδιος αποφάσισε για τις δοκιμασίες των νέων μελών της οργάνωσης.

Το Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο δίκασε τον κ. Mucha το 2013, κρίνοντάς τον ένοχο για όλες τις κατηγορίες και καταδικάζοντας τον σε κάθειρξη 23 ετών. **Στην έδρα του δικαστηρίου ευρίσκονταν οι ίδιοι δικαστές εξέδωσαν και τις καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος των άλλων οκτώ μελών της εγκληματικής οργανώσεως.** Δύο από τους συνεργούς αρνήθηκαν να καταθέσουν, αλλά οι προανακριτικές καταθέσεις του ενός εξ αυτών καταχωρήθηκαν στο αρχείο. Οι καταδικαστικές αποφάσεις που ακολούθησαν τις συμφωνίες διαπραγμάτευσης θεωρήθηκαν «πραγματικό και ομοιογενές μέρος της υπό εξέταση υπόθεσης» από το δικαστήριο. Στο σκεπτικό συμπεριλήφθηκαν και οι καταθέσεις έξι συνεργών του, άλλα αποδεικτικά έγγραφα και

μία πραγματογνωμοσύνη. Το δικαστήριο σημείωσε ότι οι καταθέσεις των μαρτύρων είχαν μετατραπεί σε αποδεικτικά στοιχεία του κράτους, τα οποία σε συνδυασμό με τα άλλα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία, δεν αντικρούστηκαν από τους μάρτυρες υπεράσπισης του κ. Mucha. Ο κ. Mucha υπέβαλε αργότερα έφεση και κατόπιν αναίρεση για νομικά ζητήματα και προσφυγή στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Σλοβακίας.

Το ΕΔΔΑ επεσήμανε ότι ο αιτών δεν είχε αμφισβητήσει συνολικώς την δίκη του –η καταγγελία του αφορούσε το γεγονός ότι τον είχε καταδικάσει το ίδιο δικαστήριο όπως είχε καταδικάσει και τους συνεργούς του μετά την υπογραφή συμφωνιών διαπραγμάτευσης από αυτούς και πώς το γεγονός αυτό είχε επηρεάσει την αμεροληψία του δικαστηρίου και το τεκμήριο αθωότητάς του. Μολονότι το ίδιο δικαστήριο είχε εξετάσει τόσο τις καταδικαστικές αποφάσεις σχετικά με την επικύρωση των συμφωνιών διαπραγμάτευσης των συνεργών, όσο και την καταδίκη του προσφεύγοντος, το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι η έδρα του εθνικού δικαστηρίου απαρτιζόταν μόνο από επαγγελματίες δικαστές, οι οποίοι είχαν την ικανότητα να διαχωρίσουν τον εαυτό τους από τα ευρήματά τους σε προηγούμενες συνδεδεμένες καταδίκες. Έτερα στοιχεία παρουσιάστηκαν στο δικαστήριο, και έγιναν διάφορα πραγματικά και νομικά πορίσματα.

Ωστόσο, το Δικαστήριο επανέλαβε ότι θα παραβιαζόταν η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας εάν δικαστική απόφαση ή δήλωση δημόσιου λειτουργού που αφορά πρόσωπο κατηγορούμενο για αυτό ποινικό αδίκημα αντικατόπτριζε την άποψη ότι ήταν ένοχος πριν το άτομο αυτό είχε όντως αποδειχθεί ένοχος βάσει του νόμου. Δεδομένης της φύσης των εικαζόμενων αδικημάτων σε αυτήν την υπόθεση –που αφορούν εγκληματική οργάνωση– καθίστατο απαραίτητη η αναφορά και στις πράξεις άλλων ατόμων, όμως οι αναφορές στον αιτούντα δεν είχαν διατυπωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να καθίστατο σαφές ότι ο αιτών θα είχε αργότερα τη δική του δίκη και δεν είχε κριθεί ακόμη ένοχος. Η συμμετοχή του σε συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες είχε ειδικότερα καταγραφεί. Το εθνικό δικαστήριο είχε ένα κίνητρο να παρακολουθήσει τα γεγονότα που διαπιστώθηκαν στις προηγούμενες καταδίκες των λοιπών φερόμενων ως συνεργών του προσφεύγοντος, οι οποίοι είχαν υπογράψει πρακτικά διαπραγμάτευσης και ακολούθως να επιλέξει να τους πάρει καταθέσεις που θα λαμβάνονταν υπόψιν στη δίκη του προσφεύγοντος ως μέρος της υπόθεσης εναντίον του. Δεδομένης ωστόσο της **διενέργειας τόσο των δικών σε βάρος των συνεργών, όσο και του προσφεύγοντος**

από τους ίδιους ακριβώς δικαστές, οι αμφιβολίες του κ. Mucha ως προς την αμεροληψία τους ήταν αντικειμενικά δικαιολογημένες. Υπήρξε επομένως παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ⁶⁶.

Η θέσπιση του αναιρετικού ελέγχου στην ποινική διαπραγμάτευση, όπως αντιστοίχως και στην ποινική συνδιαλλαγή, αποτυπώνουν την αξίωση ορθής και ελέγξιμης δικαιοκρατικά απονομής της δικαιοσύνης. Ήδη με την ΑΠ 764/2022 αναδεικνύεται η σημασία του ελέγχου αυτού, όπως συμβαίνει αντιστοίχως και την προαναφερθείσα απόφαση του ΕΔΔΑ Mucha κατά Σλοβακίας (απόφ. 25.11.2021), αλλά και με την Karaman κατά Γερμανίας (απόφ. 20.02.2014), που αξιώνουν η διατύπωση της απόφασης να είναι τέτοια ώστε να αποφεύγεται το ενδεχόμενο προκατάληψης ως προς την ενοχή των κατηγορουμένων σε υπόθεση ήδη ομολογήσαντων σε διαδικασία ποινικής διαπραγμάτευσης συμμετόχων⁶⁷.

iii. **Kadagishvili κατά Γεωργίας (απόφ. 14.08.2020)**⁶⁸: Οι προσφεύγοντες Amiran Kadagishvili, Nana Kadagishvili και Archil Kadagishvili, είναι Γεωργιανοί υπήκοοι που γεννήθηκαν το 1949, 1947 και 1978 αντίστοιχα, και ζουν στην Τιφλίδα. Ο Amiran και η Nana Kadagishvili είναι σύζυγοι και ο Archil είναι γιός τους.

Τον Ιούλιο του 2004, οι πρώτος και ο τρίτος προσφεύγοντες συνελήφθησαν για οικονομικά εγκλήματα, μεταξύ των οποίων νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που σχετίζονται με τις δραστηριότητες της Gammabank, που ιδρύθηκε από τον πρώτο προσφεύγοντα. Τον Σεπτέμβριο του 2004 η δεύτερη προσφεύγουσα συνελήφθη επίσης ως ύποπτη. Η δίκη των προσφευγόντων ξεκίνησε το 2005, και ολοκληρώθηκε με την καταδίκη τους τον Απρίλιο του 2006. Το δικαστήριο τους έκρινε ενόχους για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και άλλες παράνομες πράξεις, στις οποίες συμμετέχουν επίσης υπάλληλοι της Gammabank. Οι πρώτος και ο τρίτος προσφεύγοντες καταδικάστηκαν σε φυλάκιση ενώ στην δεύτερη προσφεύγουσα επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης με αναστολή. Δεκαέξι υπάλληλοι της Gammabank κατέθεσαν, συμπεριλαμβανομένων 10 που είχαν καταδικαστεί για τα ίδια

⁶⁶Βλ. Απόφαση ΕΔΔΑ Mucha κατά Σλοβακίας (25.11.2021):<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22tabview%22:%5B%5D,%22document%22:%5B%5D,%22itemid%22:%5B%5D,%22001-213853%22%7D>.

⁶⁷Δαλακούρας Θ., Δογματική θεμελίωση και συστηματική ένταξη των εναλλακτικών διαδικασιών στην ελληνική ποινική δίκη. Οι στρατηγικές επιλογές του Έλληνα νομοθέτη στον νέο ΚΠΔ, ΠοινΧρ. 2023, σελ. 490 επ.

⁶⁸Βλ. Απόφαση ΕΔΔΑ Kadagishvili κατά Γεωργίας (14.08.2023):<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202435>.

οικονομικά εγκλήματα βάσει ποινικής διαπραγμάτευσης. Το δικαστήριο στήριξε επίσης τα πορίσματά του και σε άλλα αποδεικτικά στοιχεία, όπως οικονομικά και άλλα έγγραφα, διεξήχθη εξέταση πραγματογνωμόνων και έκθεση που συνέταξε το Υπουργείο Οικονομικών των Ηνωμένων Πολιτειών.

Οι προσφεύγοντες άσκησαν ένδικα μέσα. Εξέφρασαν αντιρρήσεις ειδικότερα εναντίον του γεγονότος ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο βασίστηκε σε μάρτυρες που είχαν συνάψει ποινική διαπραγμάτευση. Τον Οκτώβριο του 2006 το Εφετείο επικύρωσε τις καταδίκες τους. Στη συνέχεια το Ανώτατο Δικαστήριο τον Φεβρουάριο του 2007 απέρριψε την ασκηθείσα αναίρεση ως απαράδεκτη. Οι τρεις προσφεύγοντες υπέβαλαν διάφορες καταγγελίες σχετικά με την ποινική διαδικασία για δίκαιη δίκη (άρθρο 6).

Το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι οι προσφεύγοντες αμφισβήτησαν κυρίως το γεγονός ότι τα εγχώρια δικαστήρια βασίστηκαν σε καταθέσεις μαρτύρων που δόθηκαν στο δικαστήριο από εκείνα τα άτομα που είχαν έρθει σε ποινική διαπραγμάτευση με την εισαγγελική αρχή, υποστηρίζοντας ότι η διαδικασία διαπραγμάτευσης εφαρμοζόμενη κατά παράβαση του εσωτερικού δικαίου, είχε επιζήμια αποτελέσματα και ορισμένοι μάρτυρες φάνηκαν να έχουν παρερμηνεύσει την κατηγορία των αδικημάτων τους ή τι σήμαινε η διαδικασία διαπραγμάτευσης. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι διαδικασία διεξήχθη σύμφωνα με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία εκείνη τη στιγμή, και συνοδεύτηκε από επαρκή δικαστικό έλεγχο, με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η πλειοψηφία των μαρτύρων επιβεβαίωσε επανειλημμένα τις καταθέσεις τους και έδωσαν λεπτομερείς και μη αντικρουόμενες πληροφορίες σχετικά με τον ρόλο τους στα εγκλήματα με τα οποία κατηγορήθηκαν οι προσφεύγοντες. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων σε συνδυασμός με το γεγονός ότι οι προσφεύγοντες είχαν το πλεονέκτημα της κατ' αντιμωλία δίκης, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν υπήρξε παραβίαση της δίκαιης δίκης.

iv. **Deweer κατά Βελγίου (απόφ. 27.02.1980):** Εν προκειμένω, ο αιτών, Βέλγος υπήκοος, ήταν κρεοπώλης στο Louvain από το 1935. Το κρεοπωλείο του επισκέφθηκε την 18 Σεπτεμβρίου 1974 επιθεωρητής ο οποίος διαπίστωσε παραβίαση του προσφεύγοντος κατά το ότι δεν είχε μειώσει τις τιμές του χοιρινού κρέατος, όπως απαιτούσε το διάταγμα της 9^{ης} Αυγούστου 1974. Για την παραβίαση αυτή συντάχθηκε έκθεση από τον επιθεωρητή, στην οποία συμπεριλαμβάνονταν οι απόψεις του Deweer, και η οποία διαβιβάστηκε στον αρμόδιο εισαγγελέα. Στις 30 Σεπτεμβρίου, ο

εισαγγελέας της Louvain διέταξε το προσωρινό κλείσιμο του καταστήματος του προσφεύγοντος εντός σαράντα οκτώ ωρών από την κοινοποίηση της απόφασης. Το κλείσιμο επρόκειτο να αρθεί είτε την επομένη της πληρωμής ποσού 10.000 βελγικών φράγκων ως φιλικού διακανονισμού, είτε, το αργότερο, την ημερομηνία κατά την οποία θα εκδιδόταν απόφαση για το αδίκημα. Ο Deweer κατέβαλε το ποσό του φιλικού διακανονισμού με αποκλειστικό σκοπό τον περιορισμό της ζημίας που θα υφίστατο από το κλείσιμο του καταστήματός του από την ημέρα του ελέγχου έως και την έκδοση απόφασης επί της υποθέσεως και επιφυλάχθηκε όλων των δικαιωμάτων του κατά του βελγικού κράτους ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, για την επιστροφή του εν λόγω ποσού μαζί με αποζημίωση. Το Βελγικό κράτος, ενώπιον του Δικαστηρίου, τόνισε την υποτιθέμενη «ομολογία» του προσφεύγοντος στον επιθεωρητή, μέσω των δηλώσεων του (αφού ενώπιον του επιθεωρητή αναγνώρισε πως η μη συμμόρφωσή του με τις τιμές που επιβάλλει το εν λόγω διάταγμα οφείλεται σε δικό του λάθος), καθώς και την αναγνώριση από πλευράς του της διάπραξης του «κατάφωρου αδικήματος». Κατά την άποψη του κράτους, συμφωνώντας να «πληρώσει το πρόστιμο μέσω διακανονισμού» - «ένα είδος αποζημίωσης στην κοινότητα για την κατακριτέα συμπεριφορά του»- ο προσφεύγων είχε παραδεχτεί την «ενοχή του», «ίσως όχι ρητά αλλά επί της ουσίας». Καταβάλλοντας τα 10.000 βέλγικα φράγκα που «απαιτούσε» ο εισαγγελέας της Louvain ως διακανονισμό, ο κ. Deweer παραιτήθηκε από το δικαίωμά του να εξετάσει την υπόθεσή του στο δικαστήριο.

Ο πρώτος ισχυρισμός της Κυβέρνησης του Βελγίου ήταν ο εξής: η προσφορά διακανονισμού που έγινε στον κ. Deweer στις 30 Σεπτεμβρίου 1974 δεν ισοδυναμούσε παρά μόνο με μια «πρόταση για φιλικό διακανονισμό», την οποία θα μπορούσε κάλλιστα να είχε απορρίψει. «Αποδεχόμενος την προσφορά και ενεργώντας σύμφωνα με αυτήν στις 2 Οκτωβρίου», ο προσφεύγων, «καταβάλλοντας ένα σχετικά μέτριο ποσό, κατάφερε να αποφύγει τον κίνδυνο να λάβει ποινή που θα μπορούσε να ήταν πιο αυστηρή από αυτό το πρόστιμο που καταβλήθηκε ως συμβιβασμό» και «η οποία θα μπορούσε, εάν χρειαζόταν, να συνοδεύεται από δικαστική απόφαση για το κλείσιμο της εγκατάστασης».

Ο εισαγγελέας της Louvain ομολογουμένως πρόσφερε στον κ. Deweer ένα μέσο αποφυγής του κινδύνου με το να καταβάλλει 10.000 βέλγικα φράγκα ως «φιλικό διακανονισμό». Αυτή η λύση σίγουρα αντιπροσώπευε ένα πολύ μικρότερο κακό. Όπως ορθά επεσήμανε το βελγικό κράτος, το επίμαχο ποσό ήταν μόνο ελαφρώς υψηλότερο από το ελάχιστο ποσό -3.000 βέλγικα φράγκα- του «προστίμου που ορίζει ο νόμος»,

ενώ σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 του νόμου του 1945/1971 θα μπορούσε να ήταν περισσότερο μέχρι το ανώτατο όριο, δηλαδή 30.000.000 βελγικά φράγκα. Κατά συνέπεια, υπήρχε μια «κατάφορη δυσαναλογία» μεταξύ των δύο εναλλακτικών λύσεων που αντιμετώπιζε ο αιτών. Ακριβώς αυτή η «σχετική μετριοπάθεια» του απαιτούμενου ποσού, στην πραγματικότητα, έρχεται σε αντίθεση με το επιχείρημα του κράτους του Βελγίου, δεδομένου ότι ενίσχυσε την πίεση που ασκήθηκε από την εντολή κλεισίματος και την κατέστησε τόσο επιτακτική, που δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ο κύριος Deweer υποχώρησε. Το Δικαστήριο, τελικώς, έκρινε πως η συνδυαστική χρήση των διαδικασιών διακανονισμού και του κλεισίματος της επιχείρησης, λόγω της πίεσης που δημιούργησε στον προσφεύγοντα για να δεχτεί τον διακανονισμό ώστε να μην κινηθεί εναντίον του ποινική διαδικασία, παραβίασε το δικαίωμα δίκαιης δίκης που εγγυάται στον αιτούντα το άρθρο 6 §1 ΕΣΔΑ («χωριστά, ούτε η προσφορά διακανονισμού ούτε η απόφαση κλεισίματος θα πρόσβαλαν την προαναφερθείσα διάταξη»)⁶⁹.

VII. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΕΕ

i. ΔΕΕ της 05.9.2019 (C-377/18) AH and Others: Στην εν λόγω υπόθεση, ετέθη υπόψη του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αίτηση προδικαστικής αποφάσεως από το ειδικό ποινικό Δικαστήριο στη Βουλγαρία (Spetsializiran nakazatelen sad) ως ακολούθως «Συνάδει με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 16, πρώτη περίοδος, και με την αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2016/343 εθνική νομολογία η οποία επιτάσσει να μνημονεύονται, στο κείμενο συμφωνίας (συναφθείσας στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας) ως δράστες της οικείας αξιόποινης πράξεως όχι μόνο ο κατηγορούμενος που ομολόγησε την ενοχή του για την εν λόγω αξιόποινη πράξη και συνήψε την εν λόγω συμφωνία, αλλά και άλλοι κατηγορούμενοι, συναυτουργοί της αξιόποινης πράξεως, οι οποίοι δεν συνήψαν την εν λόγω συμφωνία, δεν ομολόγησαν την ενοχή τους και κατά των οποίων η υπόθεση συνεχίζεται κατά τη συνήθη ποινική διαδικασία, αλλά οι οποίοι συγκατατέθηκαν στη σύναψη της συμφωνίας από τον πρώτο κατηγορούμενο;»

⁶⁹Βλ. ΕΔΔΑ Deweer κατά Βελγίου (απόφ. 27.02.1980): <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-57469%22%7D>.

Οι ΑΗ, ΡΒ, CΧ, ΚΜ, ΡΗ και ΜΗ κατηγορούνται για την εικαζόμενη συμμετοχή τους, από τον Νοέμβριο του 2014 έως τον Νοέμβριο του 2015, σε εγκληματική οργάνωση που δρούσε στη Σόφια (Βουλγαρία). Η οργάνωση αυτή είχε ως σκοπό τον πλουτισμό διά της πλαστογραφήσεως επίσημων εγγράφων ή της παραποιήσεως του περιεχομένου επίσημων εγγράφων, ήτοι ταυτοτήτων και αδειών οδήγησης μηχανοκίνητων οχημάτων. Κατά το κατηγορητήριο, τα έξι αυτά άτομα συνέστησαν εγκληματική οργάνωση και κατένειμαν μεταξύ τους τα καθήκοντα με σκοπό την επίτευξη του κοινού εγκληματικού σκοπού. Ένα μόνον από τα άτομα αυτά, ο ΜΗ, εξέφρασε την επιθυμία να συνάψει συμφωνία με τον εισαγγελέα, στην οποία θα ομολογούσε την ενοχή του με αντάλλαγμα τη μείωση της ποινής. Οι πέντε άλλοι κατηγορούμενοι έδωσαν τη «συγκατάθεσή τους επί της διαδικασίας» όσον αφορά τη σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας μεταξύ του ΜΗ και του εισαγγελέα, επισημαίνοντας ρητώς ότι τούτο δεν σημαίνει ότι ομολογούν την ενοχή τους ή ότι παραιτούνται από το δικαίωμά τους να υποστηρίξουν την αθωότητά τους. Από την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών στη συμφωνία που συνήφθη μεταξύ του εισαγγελέα και του ΜΗ προκύπτει ότι ο τελευταίος συμμετείχε σε εγκληματική οργάνωση με τους λοιπούς πέντε κατηγορούμενους. Όλοι οι κατηγορούμενοι ταυτοποιούνται κατά τον ίδιο τρόπο, ήτοι με το κύριο όνομά τους, το πατρώνυμό τους, το επώνυμό τους και τον εθνικό αριθμό ταυτότητάς τους. Η μόνη διαφορά στον τρόπο ταυτοποίησής τους έγκειται στο ότι ο ΜΗ ταυτοποιείται, επιπλέον, με την ημερομηνία και τον τόπο γέννησής του, τη διεύθυνση, την ιθαγένεια, την εθνότητα, την οικογενειακή κατάστασή του, καθώς και με το ποινικό του μητρώο. Ως προς τους κανόνες της εθνικής δικονομίας, η ως άνω συμφωνία υποβλήθηκε προς έγκριση στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο δύναται να επιφέρει σε αυτήν τροποποιήσεις. Συναφώς, το εν λόγω δικαστήριο διερωτήθηκε αν συνάδει προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343 το γεγονός ότι, στο κείμενο της επίμαχης στην κύρια δίκη συμφωνίας, οι λοιποί πέντε κατηγορούμενοι που δεν έχουν συνάψει τη συμφωνία αυτή και για τους οποίους η υπόθεση συνεχίζεται με τη συνήθη ποινική διαδικασία μνημονεύονται σαφώς και ρητώς ως μέλη της εν λόγω εγκληματικής οργάνωσης και ταυτοποιούνται με το κύριο όνομα, το πατρώνυμο, το επώνυμο και τον εθνικό αριθμό ταυτότητάς τους. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343 απαγορεύει σε δικαστική αρχή να μνημονεύει κατηγορούμενο ως ένοχο σε απόφαση, με εξαίρεση την απόφαση περί ενοχής του. Το αιτούν δικαστήριο διερωτήθηκε, λοιπόν, αν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι πέντε κατηγορούμενοι, για τους οποίους η υπόθεση συνεχίζεται με τη

συνήθη ποινική διαδικασία, παρουσιάζονται ως ένοχοι, καθόσον, στην επίσημη δικαστική απόφαση, μνημονεύονται ως συναυτουργοί της επίμαχης αξιόποινης πράξεως, με το κύριο όνομα, το πατρώνυμο, το επώνυμο και τον εθνικό αριθμό ταυτότητάς τους.

Το ΔΕΕ απεφάνθη πως «Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στο να μνημονεύονται ρητώς, σε συμφωνία με την οποία ένας κατηγορούμενος ομολογεί την ενοχή του με αντάλλαγμα τη μείωση της ποινής και η οποία πρέπει να εγκριθεί από εθνικό δικαστήριο, ως συναυτουργοί της αξιόποινης πράξεως όχι μόνον ο κατηγορούμενος αυτός, αλλά και άλλοι κατηγορούμενοι, οι οποίοι δεν έχουν ομολογήσει την ενοχή τους και διώκονται στο πλαίσιο αυτοτελούς ποινικής διαδικασίας, υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι η σχετική μνεία είναι απαραίτητη για τον χαρακτηρισμό της νομικής ευθύνης του κατηγορουμένου που συνήψε την ως άνω συμφωνία και, αφετέρου, ότι στην ίδια αυτή συμφωνία εκτίθεται σαφώς ότι οι άλλοι κατηγορούμενοι διώκονται στο πλαίσιο αυτοτελούς ποινικής διαδικασίας και ότι η ενοχή τους δεν έχει αποδειχθεί κατά νόμο»⁷⁰.

ii. ΔΕΕ της 24.9.2019 (Διάταξη) (C-467/19 PPU) Spetsializirana prokuratura: Στην εν λόγω υπόθεση, ετέθη υπόψη του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αίτηση προδικαστικής αποφάσεως από το ειδικό ποινικό Δικαστήριο στη Βουλγαρία (Spetsializiran nakazatelen sad) σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 4 παρ. 1, πρώτη περίοδος της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Εν προκειμένω, έξι άτομα κατηγορούνται για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης που δρούσε στη Σόφια (Βουλγαρία). Ένας εκ των ανωτέρω, ο ΜΗ, εξέφρασε την επιθυμία του να συνάψει συμφωνία με τον εισαγγελέα κατ' άρθρο 381 § 7 ΝΡΚ (βουλγάρικος κώδικας ποινικής δικονομίας) για ομολογία της ενοχής του με αντάλλαγμα μειωμένη ποινή. Οι υπόλοιποι πέντε κατηγορούμενοι έδωσαν τη

⁷⁰Βλ. ΔΕΕ της 05.9.2019 (C-377/18) AH and Others: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=217488&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5734320>.

Ποινικής Δικονομίας, ενώ ο VM ισχυρίστηκε ότι είναι αθώος. Με διάταξη της ίδιας ημέρας, το δικαστήριο αυτό δέχθηκε την ομολογία ενοχής του UL για τα πραγματικά περιστατικά που αναφέρονταν στο κατηγορητήριο, ενώ συνέχισε την προφορική ακρόαση προχωρώντας, ιδίως, στην εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με το αν ο VM είχε συμμετάσχει σε αυτά τα γεγονότα, σε ποιο βαθμό και με ποια μορφή. Το ίδιο δικαστήριο έκρινε ότι υφίστανται τα απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να αποφανθεί για την ενοχή του VM και την ποινή που αντιμετωπίζει, καθώς και για την ποινή, την αποζημίωση για ζημιά και τα μέτρα ασφαλείας που αφορούν τον UL. Με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2015, το Τμήμα «ΙΤ» του Špecializovaný trestný súd (Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο) καταδίκασε τον UL σε στερητική της ελευθερίας ποινή 14 ετών και τον VM σε στερητική της ελευθερίας ποινή 14 ετών και 8 μηνών. Ο UL και η VM άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας). Με τη διάταξη της 28ης Σεπτεμβρίου 2017, το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) ακύρωσε στο σύνολό της την απόφαση του Špecializovaný trestný súd (Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο), με το σκεπτικό ότι, αναφέροντας επανειλημμένα το όνομα και το επώνυμο του VM κατά την περιγραφή των γεγονότων στη διάταξη με την οποία έγινε δεκτή η δήλωση ενοχής του UL, το τελευταίο δικαστήριο προδίκασε την ενοχή του VM πριν προχωρήσει στη εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων που τον αφορούν και πριν τον καταδικάσει οριστικά. Θεωρώντας ότι το τμήμα «ΙΤ» του τελευταίου δικαστηρίου είχε δημιουργήσει σοβαρές αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία του και ως προς το σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας σε σχέση με το VM, παρέπεμψε την υπόθεση στο ίδιο δικαστήριο για να κριθεί από έτερους δικαστές.

Το δικαστήριο της παραπομπής απέστειλε στο ΔΕΕ τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα: *«Τηρείται το τεκμήριο αθωότητας που προβλέπουν τα άρθρα 3 και 4, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας [2016/343], όταν ο συγκατηγορούμενος, σε μία μόνο διαδικασία, βάσει του κατηγορητηρίου και μετά την έναρξη της προφορικής συζήτησης ενώπιον του δικαστηρίου, αμφισβητεί τη συμμετοχή του στην πράξη ή στις πράξεις που αναφέρονται στο κατηγορητήριο, δηλώνοντας ότι είναι αθώος, και το δικαστήριο, με διάταξη που δεν περιέχει περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, τον νομικό τους χαρακτηρισμό ή τη νομική τους εκτίμηση, αποφασίζει για την [ενοχή] του άλλου συγκατηγορουμένου;*

Αν είναι σύμφωνη με το άρθρο 47 του Χάρτη, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, η διεξαγωγή ενιαίας διαδικασίας κατά περισσότερων συγκατηγορουμένων, όταν το δικαστήριο, πρώτα, με διάταξη του που δεν περιέχει περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, νομικό χαρακτηρισμό τους ή νομική εκτίμηση, αποφαινεται επί της [ενοχής] ενός κατηγορουμένου, ο οποίος παραιτήθηκε από το δικαίωμά του σε κατ' αντιδικία δίκη και στη συνέχεια, μετά τη διεξαγωγή αποδείξεων το ίδιο δικαστήριο αποφαινεται επί της υποθέσεως των λοιπών συγκατηγορουμένων;»

Επί των ως άνω προδικαστικών ερωτημάτων το ΔΕΕ απεφάνθη ότι: «Τα άρθρα 3 και 4, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος να παρίσταται κανείς στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας αυτής, καθώς και τα άρθρα 47, δεύτερο εδάφιο, και 48, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν σε εθνικό δικαστήριο, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά δύο προσώπων, να δεχθεί κατ' αρχάς με διάταξη την παραδοχή της ενοχής του πρώτου προσώπου για τα αδικήματα που αναφέρονται στο κατηγορητήριο και φέρονται ότι διαπράχθηκαν σε συνεννόηση με το δεύτερο πρόσωπο, το οποίο δεν έχει δηλώσει ενοχή, και να εκδώσει απόφαση, στη συνέχεια, μετά τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά που αποδίδονται στο δεύτερο αυτό πρόσωπο, για την ενοχή του δεύτερου αυτού προσώπου, υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι η αναφορά του δεύτερου προσώπου ως συνυπαίτιου των φερόμενων ως αδικημάτων είναι αναγκαία για τον προσδιορισμό της νομικής ευθύνης του προσώπου που ομολόγησε την ενοχή του και, αφετέρου, ότι η ίδια διάταξη και/ή το κατηγορητήριο στο οποίο παραπέμπει αναφέρει σαφώς ότι η ενοχή του δεύτερου αυτού προσώπου δεν έχει αποδειχθεί νομικά και θα αποτελέσει αντικείμενο χωριστής αποδεικτικής διαδικασίας και απόφασης⁷²».

⁷²Βλ. ΔΕΕ της 28.5.2020 (C-709/18) UL and VM: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62018CO0709>.

VIII. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΆΡΘΡΟ 303 ΚΠΔ

Είναι πράγματι φανερό ότι η επιτροπή που αναμόρφωσε τον κώδικα ποινικής Δικονομίας και εισήγαγε με το άρθρο 303 ΚΠΔ τον θεσμό της ποινικής διαπραγμάτευσης, καθόρισε την προσαρμοσμένη του μορφή μετά από πολύπλευρο επιστημονικό προβληματισμό και περίσκεψη, με στόχευση την ευρύτερη δυνατή ενσωμάτωση και εναρμόνιση του με τις βασικές συνταγματικές και δικονομικές αρχές. Κάποιες, όμως, από αυτές τις επιλογές δημιουργούν προσκόμματα και τροχοπέδη στην πρακτική διάδοση του θεσμού που θα φέρει εν τέλει το επιθυμητό αποτέλεσμα της αποσυμφορητικής δράσης του και της εμπέδωσης του προτύπου της αποτελεσματικής δικαιοσύνης.

Επαινετές επιλογές του νομοθέτη είναι η ανάθεση αποκλειστικά στον κατηγορούμενο της πρωτοβουλίας για την έναρξη της διαπραγμάτευσης, η υποχρεωτική παράσταση συνηγόρου σε όλα τα στάδια, η μη εμπλοκή του δικαστή τόσο στο στάδιο των διαπραγματεύσεων, όσο και στο στάδιο της κατάρτισης της συμφωνίας.

Υπάρχουν, όμως και ορισμένοι αποτρεπτικοί παράγοντες για την πρακτική διάδοση του θεσμού, όπως η **έλλειψη δυνατότητας δήλωσης μη αντίκρουσης των κατηγοριών (nolo contendere)**.

Η επιτροπή ακολούθησε την άποψη που είχε υποστηριχθεί σθεναρά στη θεωρία και την οποία είχε ακολουθήσει και το γερμανικό δίκαιο ότι ενόψει της κρατούσας αρχής της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας στα κράτη του civil law θα πρέπει να απαιτείται πάντα ομολογία του κατηγορουμένου. Η εν λόγω άποψη, όμως, παραβλέπει ότι σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 303 του ΚΠΔ, το δικαστήριο σε δημόσια συνεδρίαση κηρύσσει ένοχο τον κατηγορούμενο βάσει του πρακτικού διαπραγμάτευσης **και των στοιχείων της δικογραφίας**. Αν τα λοιπά στοιχεία της δικογραφίας, ακόμα και δίχως αμφισβήτηση των περιεχομένων σε αυτά πραγματικών περιστατικών, δεν επαρκούν για τον σχηματισμό καταδικαστικής κρίσης, τότε προβληματίζει εάν ακόμη και αυτή η ομολογία του κατηγορουμένου δύναται να διασώσει τέτοια ηχηρή έλλειψη στοιχείων.

Αυτή η «προνομιακή» αποδεικτική μεταχείριση της ομολογίας έναντι των λοιπών αποδείξεων του άρθρου 178 ΚΠΔ δεν δείχνει να συνεισφέρει στην αρμονική

ενσωμάτωση του θεσμού, αλλά μάλλον δικαιολογεί την κριτική του Langbein⁷³: «**ότι η διαπραγμάτευση, όπως και τα βασανιστήρια, ωθούν σε εξαναγκασμό για παραδοχή της ενοχής**». Το σημαντικότερο όφελος που λαμβάνει ο κατηγορούμενος που τερματίζει την ποινική του υπόθεση με διαπραγμάτευση δεν είναι η μειωμένη διαδικασία, αλλά η αποφυγή της αυστηρής, οδυνηρής, στιγματιστικής παραδοσιακής κατ' αντιδικία ποινικής διαδικασίας. Η πρόβλεψη δε της δυνατότητας δήλωσης μη αντίκρουσης των αποδείξεων αντί για ομολογία ενοχής, θα καθιστά πλέον ελκυστικό τον νέο θεσμό για τους κατηγορούμενους και θα επιλύει πρακτικές δυσκολίες, όπως φερ' ειπείν σε κατ' εξακολούθηση αδίκημα που ο κατηγορούμενος έχει τελέσει ένα μέρος, αλλά όχι το σύνολο των επιμέρους πράξεων και του δίδεται η δυνατότητα επίτευξης συμφωνίας, δίχως να εξαναγκάζεται να ομολογήσει πράξεις που ουδέποτε τέλεσε.

Αστοχη φαίνεται μάλλον και η επιλογή να εισαχθεί αποκλειστικά η μορφή του sentence bargaining δίχως τη δυνατότητα συνδυασμού με τη μορφή του charge bargaining, η οποία δικαιολογείται στην αιτιολογική έκθεση με το σκεπτικό ότι ο Έλληνας εισαγγελέας δεν έχει την εξουσία του αμερικανικού ομολόγου του να προσθαφαιρεί κατηγορίες, ενώ στην πραγματικότητα φανερώνει μια μάλλον διστακτική προσέγγιση του θεσμού. Ο πιθανός αντίλογος ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να επιλέξει ένα εκ των συρρεόντων εγκλημάτων για διαπραγμάτευση και επομένως να μην διαπραγματευθεί αστήρικτες κατηγορίες, δεν είναι βάσιμος, διότι έτσι η ποινική διαπραγμάτευση χάνει το βασικό δέλεαρ της μαζί με τη μειωμένη ποινή που είναι ο τερματισμός της ποινικής διαδικασίας.

Τρίτο σημείο κριτικής είναι η **μη χορήγηση προθεσμίας περίσκεψης για ενδεχόμενη υπαναχώρηση**. Πράγματι το άρθρο 303 του ΚΠΔ ορίζει ότι μέσα σε πέντε ημέρες από τη σύνταξη του πρακτικού η υπόθεση εισάγεται στο δικαστήριο προς επικύρωση, το οποίο εκδίδει εξ υπαρχής ανέκκλητη απόφαση. Ένα από τα ζητούμενα στο plea bargaining είναι η δήλωση του κατηγορουμένου να είναι ελεύθερη, βεβαία και ενσυνείδητη ενόψει του ότι παραιτείται από μια σειρά θεμελιωδών δικαιωμάτων του και από το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, αλλά και την πρόσβαση σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Λόγω των ανωτέρω ιδιαίτερα σοβαρών συνεπειών και του κρίσιμου και δικαιοπρακτικού διακυβεύματος, συνιστάται η χορήγηση ενός ικανού χρονικού

⁷³Βλ. Κώτσου Κ., Αρχές μιας δομικής θεώρησης των διαπραγματεύσεων στην ποινική δίκη, Ψυχολογική βία- Ομολογία – Απόδειξη, ΠοινΧρ. ΕΖ/2017, σελ. 722επ.

διαστήματος για περίσκεψη (ενδεικτικά διάστημα ενός μηνός) και θέσπισης ανώτατου ορίου υπαναχώρησης.

Επίσης αποτρεπτικά για τους κατηγορούμενους, επενεργεί το γεγονός ότι στην παράγραφο 4 του άρθρου 303 ΚΠΔ, όπου προβλέπονται τα μειωμένα πλαίσια για την επιβληθησόμενη ποινή, **δεν υφίσταται καμία πρόβλεψη για τις χρηματικές ποινές.**

Ακολούθως, το πιο βασικό είναι **να ρυθμιστεί ο αποκλεισμός του εισαγγελέα που απέρριψε το αίτημα ποινικής διαπραγμάτευσης από την έδρα του δικαστηρίου που θα δικάσει κατ' ουσίαν την υπόθεση** και αυτό γιατί ο εισαγγελέας που έχει ήδη απορρίψει το αίτημα διαπραγμάτευσης γνωρίζει την εκφρασθείσα πρόθεση ομολογίας του κατηγορουμένου, δεν είναι απροκατάληπτος και κατ' επέκταση πρέπει να εξαιρεθεί κατ' άρθρο 15 ΚΠΔ.

Επιπλέον, πρέπει να υπάρξει **υποχρέωση (ήδη συνταγματικά κατοχυρωμένη) για ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία της κατηγορίας από τους εισαγγελείς στα πρακτικά της ποινικής διαπραγμάτευσης και διενέργειας σχετικού ελέγχου από τα δικαστήρια**, όπως άλλωστε ισχύει και στα υπόλοιπα ηπειρωτικά συστήματα⁷⁴.

Τη σήμερα, έχει τεθεί σε διαβούλευση ένα νέο νομοσχέδιο με σκοπό την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης, το οποίο προβλέπει αλλαγές τόσο στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όσο και στο άρθρο 303 του ΚΠΔ. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η δυνατότητα στον αρμόδιο εισαγγελέα αν κρίνει πως η υπόθεση είναι κατάλληλη προς διαπραγμάτευση ταυτόχρονα με την επίδοση του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης στο ακροατήριο του αρμοδίου δικαστηρίου, να καλέσει τον κατηγορούμενο ενώπιόν του προκειμένου να επιχειρηθεί η υπαγωγή της υπόθεσης στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης. Η χορήγηση της δυνατότητας πρωτοβουλίας για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαπραγμάτευσης και στον εισαγγελέα ενδεχομένως να αντιβαίνει τόσο στο τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, όσο και στην αρχή της μη αυτοενοχοποίησής του. Τέλος, υφίσταται πρόβλεψη ότι σε κάθε περίπτωση το αίτημα του κατηγορουμένου υποβάλλεται άπαξ καθ' όλα τα δικονομικά στάδια της ποινικής δίκης. Πρόβλεψη η οποία ιδωμένη παράλληλα με την παρ. 3 του άρθρου 303 ΚΠΔ περί καταστροφής του οικείου υλικού επί αποτυχίας της ποινικής διαπραγμάτευσης καθίσταται αλυσιτελής. Αναμένουμε

⁷⁴Χαραλάμπος Θ., Η συμβολή του συγκριτικού δικαίου στην προσπάθεια εισαγωγής του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης («plea bargaining») στην ελληνική έννομη τάξη, ΠοινΔικ 2015, 84.

λοιπόν να δούμε αν οι ανωτέρω τροποποιήσεις θα ενσωματωθούν ως έχουν στο επικείμενο προς ψήφιση νομοσχέδιο, αν θα προστεθούν και άλλες, όπως οι ανωτέρω προταθείσες, και τελικώς πως θα διαμορφωθεί εξελισσόμενος ή μη ο θεσμός της ποινικής διαπραγμάτευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ–ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδρουλάκης Ν., Αλλαγή παραδείγματος στην ποινική δίκη: ΠοινΔικ 2016, 545

Ανδρουλάκης Ν., Το Plea Bargaining κατά το νέο σχέδιο ΚΠΔ, ΠοινΧρ ΞΔ', 487

Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, 4η Έκδοση, 2012 Εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας.

Γεραπετρίτης Β., Η αιτιολογία της ποινικής απόφασης επί ποινικής διαπραγμάτευσης με αφορμή την ΑΠ 764/2022, Nova Criminalia No 19/Τεύχος Νοεμβρίου 2023, σελ. 7-8.

Δαγκλής Ν., Η ποινική διαπραγμάτευση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, 2020

Δαλακούρας Θ., Δογματική θεμελίωση και συστηματική ένταξη των εναλλακτικών διαδικασιών στην ελληνική ποινική δίκη. Οι στρατηγικές επιλογές του Έλληνα νομοθέτη στον νέο ΚΠΔ, ΠοινΧρ. 2023, σελ. 490 επ.

Δαλακούρα Θ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 2η Έκδοση, 2020, σελ.229.

Δημητράτος Ν., Περί του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης (συνδιαλλαγής) στο ημέτερο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, ΠοινΧρ 2016, σελ. 751

Ζαρκαντζιάς Σ., Ποινική συνδιαλλαγή, ποινική διαπραγμάτευση και ποινική διαταγή στον νέο ΚΠΔ, στο επιμορφωτικό σεμινάριο της ΕΣΔΙ με θέμα "Ο νέος Ποινικός Κώδικας-Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας", διαθέσιμο: https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/zarkaziaspoin_2019.pdf.

Ζαχαρής Κ., Η αμεροληψία των δικαστικών προσώπων στην Ποινική Διαπραγμάτευση, ΠοινΔικ 6/2023, σελ. 696-707.

Ζαχαριάδης Α., Η ποινική διαπραγμάτευση κατά τον νέο ΚΠΔ: σύντομη παρουσίαση της ρύθμισης του άρθρου 303, Nova Criminalia No 7, Οκτώβριος 2019, σελ. 6 επ.

Α. Ζαχαριάδης σε Α. Μαργαρίτη, ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, Πρώτος Τόμος, σελ. 1706 επ.

Θεοδωράκης Ν., Το Plea bargaining ως εργαλείο ταχύτητας και αποτελεσματικότητας στην Ελληνική έννομη τάξη: Προς αναζήτηση μιας εφικτής και λειτουργικής πρότασης μέσω συγκριτικής νομικής επισκόπησης, σε Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη Α΄ Τόμος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2016, σελ. 640.

Καλφέλης Γ., Το plea bargaining και η ποινική συνδιαλλαγή. Ένας ιός ή μια προοπτική για το μέλλον; Τι πρέπει να αλλάξει στο άρθρο 308B ΚΠΔ; ΠοινΧρ ΞΣΤ΄ (2016), 321

Καρδίμης Θ., Σκέψεις επί της προτεινόμενης “ποινικής συνδιαλλαγής” του σχεδίου της Επιτροπής Μαργαρίτη με βάση την αντίστοιχη γαλλική νομοθεσία και αφορμή την απόφαση Natsvlshvili, ΠοινΔικ 2015, 74.

Κώτσογλου Κ., Αρχές μιας δομικής θεώρησης των διαπραγματεύσεων στην ποινική δίκη (Ψυχολογική βία – Ομολογία – Απόδειξη), ΠοινΧρ ΞΖ΄, 722

Μητρουλιάς Δ., Ο θεσμός του “plea bargaining” στην ποινική δίκη, ΠοινΔικ 12/2013., σελ. 1131.

Μπενάκη-Ψαρούδα Α., Προβλήματα της Ποινικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα και οι νέοι Ποινικοί Κώδικες, Ποινικά Χρονικά 2020, σελ. 3επ.

Μυλωνόπουλος Χ., Ο θεσμός της (ποινικής) διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την πρακτική λειτουργία του, ΠοινΧρ ΞΓ΄ (2013), 81 επ.

Παπαδαμάκη Α., Ποινική Δικονομία, Θεωρία – Πράξη – Νομολογία, 10η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2021, σελ. 381-382.

Παπαχαλαράμπος Χ., Επανεκτιμώντας την ποινική συνδιαλλαγή. Μια ακόμη προσέγγιση για τη συμβατότητα του θεσμού με τη φύση της ποινικής δίκης, ΠοινΧρ. ΞΗ΄(2018), 661.

Στυλιανίδου Άννα-Χριστίνα, Plea Bargaining (ποινική διαπραγμάτευση) – Το μέλλον ή η καταστροφή της ποινικής δίκης;, ηλεκτρονικό περιοδικό Crime Times

Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε., Η ποινική διαπραγμάτευση (plea bargaining), ΠοινΔικ 2016, 641.

Τζαννετής Α., Η αλλαγή παραδείγματος της ελληνικής ποινικής δίκης στον νέο ΚΠΔ, Nova Criminalia No 6- Ιούνιος 2019, σελ. 3-4.

Τζαννετής Α., Το Plea Bargaining και η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας – Συνηγορία υπέρ το νέου θεσμού, ΠοινΧρ ΞΣΤ΄ (2016) 14 επ.

Τζαννετής Α., Η μετεξέλιξη του παραδοσιακού υπερασπιστικού προτύπου – Ο νέος ρόλος του συνηγόρου στην ποινική διαπραγμάτευση (Plea bargaining), ΠοινΧρ ΞΖ', 13 επ.

Τσερτσίδη Μ., Δικαστικός Έλεγχος της νομικής και ουσιαστικής βασιμότητας της συμφωνίας ποινικής διαπραγμάτευσης – Με αφορμή την ΑΠ 764/2022, Ποιν.Δικ. 1/2023, σελ. 35-39.

Τσόγκα Α., Ποινική διαπραγμάτευση, ποινική συνδιαλλαγή και ζητήματα στην εκτέλεση της ποινής, ιδίως σελ. 6-7, διαθέσιμο σε: https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/images/stories/pdf/epimorfosi/2021/tsogaspoikkod_2021.pdf

Χαραλάμπους Θ., Η συμβολή του συγκριτικού δικαίου στην προσπάθεια εισαγωγής του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης (“Plea Bargaining”) στην ελληνική έννομη τάξη, ΠοινΔικ 2015, 84.

NOMOLOGIA

-Ελληνική Νομολογία

764/2022 Αρείου Πάγου (Ε' Ποινικό Τμήμα): Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=NQ27PXMFGHX6NWT3A3BKDQY641MQ6V&apof=764_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C5

1581/2022 Αρείου Πάγου (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα): Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=OYSR445F58DA8CEBZQJH4QOT5Z1JRS&apof=1581_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%D3%D4

634/2022 Αρείου Πάγου (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα): Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=XKFWZ24D0YQ0ZOYIC46F3Q5ETWPNCN&apof=634_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%D3%D4

93/2022 Τριμ. Εφετ. Κακ. Δυτ. Μακ.: Διαθέσιμη στην Ποιν. Δικ. 5/2023, σελ. 600επ.

294/2022 Μονομελές Εφετείο Κακουρηγμάτων Ναυπλίου: Διαθέσιμη στα Ποιν. Χρ.. 2023 (ΟΓ), σελ. 306επ.

996/2022 Συμβούλιο Αρείου Πάγου (Ε' Ποινικό Τμήμα): Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Αρείου Πάγου: https://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=1KROJPP230WA

[2CCVZW1YGNNY841JJH&apof=996_2022&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C5](https://www.ejla.europa.eu/en/cases/2022/2022-02020-3)

-Νομολογία ΕΛΔΑ

Natsvlishvili and Togonidze v. Georgia (29/4/2014)

Mucha κατά Σλοβακίας (25/11/2021)

Kadagishvili κατά Γεωργίας (απόφ. 14.08.2020)

Deweer v. Belgium (27/2/1980)

-Νομολογία ΔΕΕ

ΔΕΕ της 05.9.2019 (C-377/18) AH and Others

ΔΕΕ της 24.9.2019 (Διάταξη) (C-467/19 PPU) Spetsializirana prokuratura

ΔΕΕ της 28.5.2020 (C-709/18) UL and VM